

Dragi krajani,

mesec maj je za nami; zapisan v času in v našem spominu bo ostal Praznik dela, dan naše krajevnosti.

Tudi letos smo se priklonili spominu našega velikega voditelja, v spoštovanju do njegove besede in prehojeni poti. Pozdravili smo tudi Dan mladosti.

Štirideset let svobode dela in ustvarjanja bomo v našem mestu proslavili z veliko manifestacijo – gostili bomo nekaj tisoč obiskovalcev – bratov iz zamejstva in drugih republik ter poskušali biti kar najbolj vzoren domačin.

Ker bo to tudi praznik in poziv k miru, prijateljstvu in sožitju. Brez česar ni napredka, mar ne?

Srečno.

Uredniški odbor

Praznik KS Il. Bistrica

Slavnostni govor predsednika skupščine KS Ivana Popita

Dne 7. maja 1945 je bila Il. Bistrica dokončno osvobojena. KS Il. Bistrica si je 7. maja izbrala za svoj krajevni praznik. Letošnje praznovanje krajevnega praznika je sovpadalo s 40-letnico zmage nad fašizmom ter osvoboditve Istre in Slovenskega Primorja. Slavnostne seje KS in DPO, ki je bila točno na zgodovinski dan 7. maja, so se poleg delegatov udeležili predstavniki sosednjih krajevnih skupnosti, prvoborca tov. Jože PROSEN in Alojz MASLO, predstavniki garnizona JNA, delegacija Mjesne zajednice Viškovo in predstavniki družbenopolitičnih organizacij ter skupščine občine na čelu s predsednikom skupščine tov. Ivanom Bergočom.

Sejo je odprl in pozdravil vse navzoče predsednik KK SZDL tov. Jože Vičič. V govoru predsednika skupščine KS tov. Ivana Popita je bil prikazan hiter razvoj in napredek KS v zadnjem času. Med naštetih opravljena dela, ki jih je KS opravila in ki so jih spremljali določeni problemi, je prikazal tudi tista odprta vprašanja, ki so širšega družbenega pomena in ostajajo še vedno odprta.

Med pozdravnimi govori je bil deležen posebne pozornosti nagovor predstavnika KS Viškovo.

Na slavnostni seji so bila podeljena tudi letošnja krajevna priznanja OF, ki so jih prejeli: uredniški odbor Krajana, Smučarski klub Snežnik, Antonija Škrlavaj, Danica Babič, Viktorija Gašperšič, Jože Konestabo in Bogomir Rink.

Na slavnostni seji je po uvodnem nagovoru predsednika KK SZDL tov. Jožeta Vičiča, prvoborec Jože Prosen razvil prapor ZZB NOB in ga izročil praproščaku Jožetu Polhu. Na seji so nastopili tudi MPZ Dragotin Kette in dve recitatorski skupini.

Viljem Grlj

„E T A“ kmalu v novih prostorih

Eta Cerkno ima svoj dislocirani obrat tudi v našem mestu. Skoraj sto zaposlenih delavcev ima sila neprimerne delovne prostore in pogoje v starem trnovskem samostanu. Z ozirom na izredno povpraševanje in uspešnost prodaje tako na domačem kot tujem trgu, se je ETA odločila zgraditi nove proizvodne prostore v Kosezah. Izvajalec del SGP Primorje je konec meseca aprila in v začetku maja že postavil montažno konstrukcijo proizvodnih hal. V mesecu juniju in juliju bo sledila še montaža potrebne opreme in kot kaže bo proizvodnja v novih prostorih stekla že prve dni avgusta. Vrednost vseh investicijskih del je ocenjena na približno deset starih milijard dinarjev.

V novo zgrajenih proizvodnih prostorih bo dobilo zaposlitev precejšnje število novih delavcev, ki bodo v doglednem času bistveno povečali proizvodnjo termostатов ter drugih izdelkov svojega proizvodnega programa.

Z.T.

40 let svobode

V Ilirski Bistrici bo v nedeljo, dne 2. junija 1985, ob 11. uri osrednja proslava 40-letnice zmag nad fašizmom in osvoboditve Slovenskega primorja in Istre. Proslava bo pred spomenikom padlih borcev Prekomorcev, borcev 4. armade in borcev domačinov na Hribu svobode.

Na poti k cilju, doseči čimprej zahodne etnične meje, osvoboditi Slovensko primorje, Istro, Trst in Gorico — priti do reke Soče, je naša 4. armada JA po osvoboditvi Bihača 27.–28. marca 1945 naletela na močan odpor okupatorja, ki se je utrdil na stari jugoslovansko-italijanski meji.

Po uspešnih vojaških akcijah, ob pomoči prebivalstva, je 4. armada JA v neprestanih bojih osvobodila med drugim reško, primorsko in tržaško ozemlje. 6. maja 1945. leta je pod silovitim navzkrižnim ognjem naše artilerije in vseh enot naše armade fizično in moralno izčrpan sovražnik zaprosil za premirje in razgovore zaradi kapitulacije. 7. maja zjutraj pa je podpisana kapitulacija — predal se je 97. nemški armadni korpus, v sestavi katerega je bilo 16.000 vojakov z generali, vso oborožitvijo, tehniko in opremo. Tržaška operacija, katere del ja bil tudi reška bitka, je bila po ocenah najvišjih vojaških strokovnjakov pravi šolski primer sodobne operacije, izpeljane v najtežjih pogojih.

Osrednji odbor prekomorcev — borcev NOVJ in odbor Skupnosti borcev 3. PUB NOVJ sta na svoji skupščini v oktobru lanskega leta ponovila pobudo, da v letošnjem letu organiziramo v Ilirski Bistrici proslavo, ki bo posvečena dogodkom izpred štiridesetih let, obudila bo spomine na dneve naše slavne preteklosti, spregovorili pa bomo o pomenu prekomorskih brigad in drugih enot v NOVJ, o prehojeni poti 4. armade JA in o prehojeni poti pri graditvi samoupravne socialistične družbe.

Omenjeno pobudo so na predlog Predsedstva Skupščine občine Ilirska Bistrica obravnavali in sprejeli vsi trije zbori skupščine, Koordinacijski odbor za proslave in prireditve pri POK SZDL Ilirska Bistrica se je s pobudo v celoti strinjal, Koordinacijski odbor za proslave in prireditve pri predsedstvu RK SZDL je pobudo podprl in tako je bila proslava v Ilirski Bistrici uvrščena med štiri osrednje prireditve v Sloveniji, ki obeležujejo za našo samoupravno socialistično družbo tako pomembne dogodke.

Organizacijo proslave 40 let v svobodi — 1985 je prevzela naša občina, ki v sodelovanju z južnoprimorskimi, severno-

primorskimi in notranjskimi občinami, Skupnostjo občin Rijeka, posebej z občino Opatija in Rijeka in pobrateno občino Devin Nabrežina organizira vrsto prireditev skozi vse leto v spomin na omenjene dogodke.

Z organizacijo proslave 2. junija — združeno z občinskim praznikom in aktivnostmi skozi vse letošnje leto želimo delovno in slavnostno obeležiti jubilejno leto — 40 let ustvarjanja in življenja v svobodi in miru pod geslom „40 let zmag nad fašizmom in osvoboditve Istre in Slovenskega primorja“. Z vsemi načrtovanimi aktivnostmi moramo zagotoviti uresničitev predvsem naslednjih nalog oziroma ciljev: prvič, mlajša generacija mora v še večji meri spoznati trpljenje in napore naših ljudi v vseh 25 letih italijanske okupacije, posebej še v NOB in revolucije, da bi iz teh spoznanj in pridobitev črpala moči in voljo za doslednejše izvajanje vseh nalog, ki so pred sedanjo generacijo; drugič, spoznati mora, kaj vse smo naredili po osvoboditvi — nove tovarne in 5000 novih delovnih mest, izvedli elektrifikacijo, uredili vode, ceste, zgradili stanovanja, šole... Na vse to pa kar pozabljamo, namesto da bi s ponosom nad skupno ustvarjenim črpali moči za uresničitev novih nalog; tretjič, mnogi za zgodovino pomembni dogodki iz NOB, tako vojaških operacij kot razvoja ljudske oblasti na območju naše občine in slavnostne poti in zmag enot 4. armade JA, niso opisani ali niso dovolj razjasnjeni. Z različnimi akcijami in aktivnostmi moramo spodbuditi še živeče borce, aktiviste, zgodovino pisce, komisarje in komandante, da dogodke, dejstva in spoznanja napišejo.

Iz teh razlogov bomo za skupne naloge, kot so izdaja posebne številke revije „Primorska srečanja“, ki bo izšla konec maja, in v kateri bodo objavljeni članki o prej omenjenih ciljih in opisani mirovni tokovi mladih Primorske, zamejstva in Istre, združili potrebna sredstva v občinah obeh primorskih in notranjske regije.

Bralce „Krajana“ in občane pozivam, da se aktivno vključijo v priprave, organizirano in samoiniciativno naredijo vse za lepši videz kraja, za topel in prijateljski sprejem vseh gostov in posebej borcev in za čimvečjo udeležbo na proslavi. S takim odnosom moramo dokazati zavest in ponos, da živimo v svobodni, neuvrščeni, socialistični, samoupravni in federativni Jugoslaviji, predvsem pa bo to zahvala in spomin vsem tistim, ki so se v borbi in revoluciji borili in darovali svoja življenja zato, da živimo in delamo že 40 let v miru in svobodi.

Ivan Bergoč

Korak naprej

V KS Ilirska Bistrica smo v začetku letošnjega leta pripravili Samoupravni sporazum o zadovoljevanju potreb in interesov skupnega pomena med DO in KS. Z obiski v DO v začetku leta smo vsaki DO ta samoupravni sporazum predložili v obravnavo in morebitno dopolnitev. Pričakovali pa smo večje razumevanje, kot se je izkazalo na koncu. Tako danes lahko ugotovimo, da smo največ dosegli v Tovarni organskih kislin. TOK je PRVA DO v naši občini, ki je sklenila, da bo na podlagi samoupravnega sporazumevanja in dogovarjanja sodelovala pri reševanju vseh nalog, potreb in interesov, ki jih predvideva ta sporazum. Za uresničevanje nalog, ki izhajajo iz tega sporazuma, je določena

oziroma imenovana skupna komisija. V takem načinu reševanja skupnih nalog vidimo še eno prednost za bodoče delo. V kolikor pride namreč do takšnega sodelovanja z več delovnimi organizacijami, se taka oblika dela lahko izkaže kot kolektivni, operativni oziroma izvršilni organ KS in DO pri zadovoljevanju skupnih potreb in interesov. To bi potem izražalo tisto skupno neposredno vez med DO in KS, za katero smo se opredelili v Ustavi in Zakonu o združenem delu.

Oglejmo si, kaj nam narekujejo nekateri člani iz omenjenega sporazuma:

2. člen

Delavci delovne organizacije in krajanji KS Ilirska Bistrica se s tem samoupravnim sporazumom obvezujejo, da bodo sodelovali pri:

- uresničevanju in usklajevanju skupnih interesov nadaljnjega medsebojnega sodelovanja in razvoja,
- za uspešno povezavo krajevne skupnosti z delovno organizacijo tako, da postane to resnična potreba, dolžnost in zavest vseh delovnih ljudi in krajanov v KS,
- reševanju skupnih komunalnih problemov, s tem da skupaj sodelujeta pri urbanističnem programiranju in urejanju naselij in okolja,
- varstvu naravnega okolja,
- uresničevanju skupnih interesov in potreb na področju SLO in DS,
- sodelovanju na področju socialne politike,
- sodelovanje pri raznih prireditvah, kot so kulturne prireditve, športna srečanja itd.

3. člen

Za osnovo pri uresničevanju zadovoljevanja skupnih potreb in interesov se podpisnici sporazumeta, da bosta upoštevali:

1. Materialne osnove dela delovne organizacije,
2. potrebe in nadaljnji razvoj krajevne skupnosti.

16. člen opredeljuje obveščanje delavcev in krajanov.

V zadnjih členih je določeno, da je sopodpisnica tega sporazuma za KS KK SZDL in za DO sindikalna organizacija.

Kaj lahko ob vsem tem zapišemo na koncu:

1. S takšnim načinom dela pridemo lahko do rešitve problema financiranja ne samo naše KS, ampak vseh KS v občini.

2. Ob vsem tem se moramo ne samo v KS, ampak tudi v občini, republiki in federaciji zavedati, da se višek vrednosti ustvarja samo v združenem delu, njegova delitev pa bi morala biti znana vsaj za naslednje srednjeročno obdobje. Tako bi bili planski dokumenti tako proizvajalcev kot uporabnikov (KS, SIS, itd.) mnogo realnejši. Do njih bi tako lahko prišli po mnogo krajši in lažji poti.
3. Izognili bi se tako imenovanemu „fehtanju“, ki se je razširilo prav zaradi neurejene delitve presežene vrednosti.
4. Vsekakor se moramo potruditi, da bi do takšnega sodelovanja prišlo z vsemi delovnimi organizacijami na našem območju, saj bomo samo z delom in sodelovanjem lahko reševali še vsa odprta vprašanja, katerih ni malo. Ob vsem tem naj nas misel na jutri spremlja na vsakem koraku.

Naj bodo ti zaključki samo za razmislek, saj je tudi res, da se marsičesa ne da narediti čez noč.

Časopis Delo je napravil anketo o virih financiranja in porabi finančnih sredstev v osmih krajevnih skupnostih z različnih koncev Slovenije. Anketa je pokazala, kako različni so viri finančnih sredstev in kako ta finančna sredstva krajevne skupnosti trošijo. Bralec dobi vtis, da je financiranje KS pravzaprav rak rana v našem sistemu, saj ni zagotovljeno z občinskimi niti republiški še manj pa z zveznimi predpisi. Večina KS se pravzaprav financira iz sredstev občinskega oziroma krajevnega samoprispevka. Na koncu ankete Delo ugotavlja:

„Tako krajevne skupnosti pri zbiranju denarja životarijo vsaka po svoje. Skupne rešitve za financiranje ni in najbrž jo je zaradi različnosti tudi težko najti. Zato je upravičen pomislek o predlaganem zveznem zakonu o krajevnih skupnostih, saj sam po sebi ne more zagotoviti niti denarja in niti boljših pogojev za razvoj krajevne skupnosti. Rešitev bi morali iskati v samoupravnem dogovarjanju in sporazumevanju, za kar nam osnov prav gotovo ne manjka. Nekateri primeri (med njimi tudi KS Ilirska Bistrica) kažejo, da kaj takega ni mogoče“.

Viljem Grlj

Stare razglednice pripovedujejo

Tokrat vam predstavljamo značilno panoramsko razglednico Trnova s cerkvijo Sv. Petra, posneto okrog leta 1905. Čeprav je Trnovo bilo na prelomu stoletja še vasica s pretežno kmečkim in rokodelskim življenjem, je bilo tu tudi še precej pomembnih ustanov: Gospodarsko društvo, posojilnica, mlekarna, županstvo, železniška postaja, dve šoli, dekliška samostanska in moška, čitalnica, farna cerkev z župniščem idr.

Ivan Valenčič

Trnovo na Notranjskem

Prireditve na Titovem trgu

V okviru praznovanj in proslave ob 40-letnici osvoboditve bo v našem mestu organizirano več prireditev v sklopu POLETNIH KULTURNIH PRIREDITEV. Tako bodo v času od 31.5. do 2.6.1985 potekali BISTRISKI DNEVI

OBRTI v Cankarjevi ulici in na Titovem trgu. Zamisel je, da bi obudili stare tradicionalne semnje, ki so bili organizirani v našem kraju že leta 1878. Koledar Mohorjeve družbe iz leta 1878 omenja vse semnje na Kranjskem in

med drugim tudi semenj v Bistrici. Na semnju bo prikazana izdelava nekaterih obrtnih izdelkov. Tako se bodo predstavile čipkarice iz Idrije in Vrhnike. Svoje izdelke pa bodo razstavili in prodajali tudi predstavniki stare domače in umetne obrti kot lončarji, vrvarji, spominkarji in drugi. Da bi popestrili ponudbo celotne prireditve, bodo gostinci postavili svoje stojnice na Titovem trgu. Gostom bodo ponudili domače slovenske jedi, ki so bile nekdanje pogoste v jedilniku naših prednikov. Za ples in razvedrilo bo igral ansambel FENIKS.

V tem času pa se bodo zvrstile tudi zanimive kulturne prireditve. Zveza kulturnih organizacij, Krajevna skupnost, Obrtno združenje in Turistično društvo II. Bistrica so pripravili obsežen program. Tako se bodo zvrstili folklorna skupina EMONA, TINE Rožanc, pa narodnozabavni ansambel Dobri znanci s pevcema ELDO VILER in DAMIR-JEM KORENOM. V nedeljo popoldne 2.6.1985 pa bo na Titovem trgu tombola, ki jo bo organiziral Smučarski klub SNEŽNIK.

Skratka, na našem „placu“ bo živahno in pestro. Upamo, da bodo gostje zadovoljni s ponudbo udeležencev sejma in

Sejem bo živ kot nekdanj pred dolgimi leti. Posnetek nam prikazuje bistriški semenj okrog leta 1920.

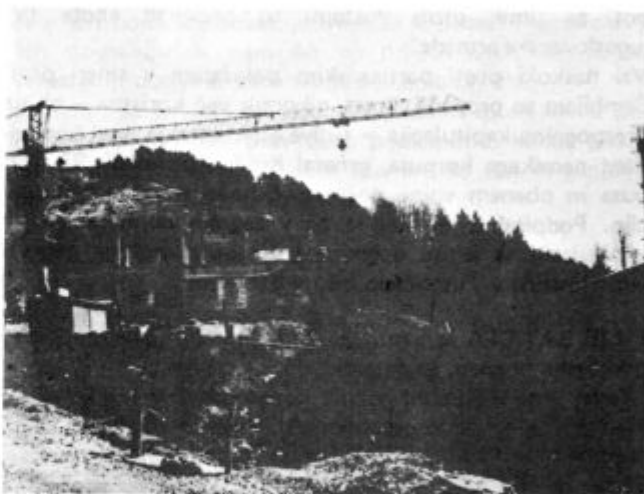
da bomo poživili ne preveč razgibane poletne dni v našem mestu.

Z.T.

Potek izgradnje nove šole

V nadaljevanju izgradnje II. osnovne šole Ilirska Bistrica smo že pisali. Danes želimo bralce obvestiti, da kljub dokaj slabemu vremenu, ki nas spremlja že dalj časa potekajo dela na izgradnji B dela II. faze po programu in vse kaže, da bo do zastavljenega roka končan ta del objekta. Če se še naprej ne bo kje zataknilo, bo z novim šolskim letom 1985/86 stekel pouk za višje razrede osnovne šole že v novih prostorih.

Po programu naj bi do konca meseca maja bila zaključena groba gradbena dela, skupaj z obrtniškim pa naj bi bila končana do konca julija 1985. V mesecu avgustu se bo vršila montaža že naročene opreme. V novih prostorih bo 8 oddelkov za predmetni pouk od 5. do 8. razreda s pripadajočimi prostori. Ti so bili dosedaj v prostorih stare osnovne šole, pouk se je vršil v dveh izmenah. Prav tako bodo v novi stavbi razredi za pouk posebne osnovne šole s prilagojenim programom, preurejena pa bo večja predavalnica v telovadnico za pouk telesne kulture. Med gradnjo objekta so se sicer pojavili določeni problemi, kot so povezava med že izgrajeno I. fazo in B delom, dovod

Gradnja druge faze osnovne šole v Rozmanovi ulici poteka po planu.

inštalacij in ne nazadnje finančne težave zaradi nepredvidenega porasta cen, ki se sproti odpravljajo in ne bi smeli vplivati na to, da bi se gradnja zavlekla.

Ivan Šuštar

OO RK -brezdomec?

Občinska organizacija Rdečega križa, ki vsa ta povojna leta uspešno skrbi za zdravstveno prosvetno vzgojo prebivalstva, socialno dejavnost in usposabljanja prebivalstva za potrebe CZ, se je kar čez noč znašla na cesti.

Društvo upokojencev jim je zaradi razširjanja lastne dejavnosti odpovedalo gostoljubje. Tako se je OO RK znašla pred nerešljivim problemom — poiskati prostor za izvajanje dejavnosti in pa rešiti pereč problem skladišča. RK upa, da

se bo tudi zanje našel prostor pod soncem, saj je uspešno opravljal delo, ki mu ga je družba vsa ta leta nalagala in se je potrdil kot množična humanitarna zdravstveno-vzgojna organizacija. S široko paleto svojih dejavnosti, predvsem pa z razvijanjem humanitarne solidarnosti in medčloveških odnosov se je dodobra zasidral v naši družbi.

Ali bo RK postal brezdomec?

Č.N.

Eden izmed ognjev druge svetovne vojne je ugasnil v Ilirski Bistrici

Tretji rajh se je rušil. Hitler se je s samomorom klavrno umaknil z zgodovinskega prizorišča. Nemške čete so se z okupacijskega ozemlja za vsako ceno hotele prebiti do Angloamerikancev. Tako tudi 97. korpus, ki se je znašel v začetku maja 1945 obkoljen v kotlini Reške doline. Toda pot za umik proti Postojni so presekali enote IV. jugoslovanske armade.

Vsi naskoki proti partizanskim položajem v smeri proti Šembijam so propadli. Smrt, nikomur več koristna — ali pa brezpogojna kapitulacija — ti dve alternativni je imel komandant nemškega korpusa, general Kübler, poveljnik 97. korpusa in obenem vojni zločinec. Odločil se je za kapitulacijo. Podpisal je ni, ker je bil v zadnjih bojih ranjen. O kapitulaciji se je šel dogovarjat njegov namestnik general von Hössling v Tomšičevo hišo v Trnovem.

FILIP BATISTA iz Trnovega, tedaj borec — prekomorec I. tankovske brigade, se dogodka dobro spominja.

„Tedaj sem bil osebni voznik komandanta Vlada Sekulića. Naše enote so prvič osvobodile Il. Bistrico 28. aprila 1945, nato pa hitele naprej v smeri Divače in Trsta.

Toda že po nekaj dneh so Nemci, ki so se umikali s področja Reke, vnovič zasedli naše kraje. Zato smo se vrnili, da bi zaprli pot umikajočim se Nemcem. Stisnjeni v

Obroč na ozkem ozemlju je preostala sovražniku le kapitulacija. Po predhodnih dogovorih sem peljal zastopnike naše vojske proti Bistrici. Pri Spetiču smo se ustavili in vzeli v avtomobil še generala Levičnika z dvema oficirjema.

Pred nami je peljal nemški vojak motor s prikolico, za njim pa med našima dvema tankoma naš avtomobil. Nemški motorist je poiskal komandanta, ki je bival nekje v današnji Gubčevi ulici, nato pa so vsi šli v Tomšičevo hišo. Pravijo, da so se tam dogovorili o kapitulaciji, ki je bila pozneje podpisana v Zagorju.

Nemška vojska tedaj še zdaleč ni bila več takšna, kakor smo je bili vajeni. Izčrpani so bili, trudni, zanemarjeni.

Zanimivo je, da sem se prav pred Tomšičevo hišo srečal po dolgih letih z bratom Mirkom, tedaj pripadnikom narodne zaščite in kurirjem. Tako je nemška kapitulacija omogočila, da sva se našla še „pod orožjem“.

JOŽE PROSEN-RADIVOJ, takrat predsednik Okrožnega narodnoosvobodilnega odbora za južno Primorsko, aktivist od l. 1941, se je srečno izognil aretaciji vsa leta do konca marca 1945. Tedaj je še z nekim drugim borcem prenočil na Suhorju v nekem bunkerju, ne vedoč, da prenočujejo na skednju nad njima trije partizani. Zgodilo se je, da so bili izdani in zgodaj zjutraj so četniki obkolili hišo. V spopadu je začel goreti skedenj in Prosenu s tovarišem ni preostalo drugega, kot da sta zlezla iz bunkerja naravnost v roke četnikov. Zaprli so ju v Primčevo klet v št. Petru. Po treh tednih pa so zaporniki s stražarjem vred pobegnili in sodelovali še v zaključnih bojih za osvoboditev. Vest, da je Bistrica osvobodjena, je Prosena dohitela na Barki. Po kurirjih se je bliskovito raznesla po vseh Brkinih parola: Prvega maja vsi v Bistrico na miting!

„Z nahrbtnikom na ramah sem se napotil v dolino“, pripoveduje Jože Prosen. „Po asfaltirani cesti nisem znal več hoditi. Visoko sem brez potrebe dvigoval noge, kakor da hodim po brkinskih stezah.

Prvi maj v svobodi! Na trgu se je trlo ljudstva. Zastave, petje, harmonike, vzklikanje brez konca in kraja. Imel sem slavnostni govor, toda kje najti besede, ki bi izrazile to, kar je polnilo naša srca. To se doživi samo enkrat v življenju. Pa ni bilo časa, da bi se človek razživel. Prišlo je povelje: Ves odbor v Trst! Trst je osvobojen!“ Tu se pa pričinja že druga zgodba.

Tedaj 16-letni DRAGO MUHA se kar dobro spominja tistih dni okrog 1. maja 1945. Po nekaj dneh svobode so se partizani umaknili iz Il. Bistrice pred Nemci, ki so prihajali s smeri Klane in Reke. „Nekega dne je vstopilo nekaj partizanskih borcev v našo gostilno. Nudili smo jim okrepčilo. Bili so utrujeni in ponudil sem se jim, da jim bom pomagal. In res sem si optal enega od mitraljezov. Umaknili smo se do Ratečevega brda. Partizani so sklenili tesen obroč okrog Bistrice. Treba je bilo nesti hrano oddelkom na izpostavljenih položajih. Zopet sem priskočil na pomoč, naložil hrano in jo peljal preko Stražice prav do Jasenskih vrtov. Seveda je ves čas pokalo na vseh koncih in krajih, krogle in granate pa so švigale nad našimi glavami. Še pred premirjem sem se znašel zopet doma v Bistrici. Naša in tudi druge hiše so bile natlačene Nemcev, ulice natrpene z vozili in orožjem. Ko se je raznesel glas, da bo nemška komanda vsak čas podpisala kapitulacijo, so Nemci — kakor so bili že dodobra demoralizirani, neurejeni, kosmati in

utrjeni — začeli razbijati svoje orožje in uničevati vozila.“ Tudi petletni TONE ŠTEMBERGAR je posegel aktivno v vojno dogajanje. Ob razpadu nemške in kvizlinške vojske je bilo v Jablanici kar živahno. Spominja se, da je neki vojak ob razpadu pustil sredi vasi poln voz igrač, seveda neke ukradenih. Čemu je to vozil s seboj, najbrž tudi sam ne bi mogel razložiti. „Največje veselje nas otrok je seveda bilo, da smo pridno raznašali te igrače. Pa še nekaj. Polno konj je ostalo v vasi. Videl sem, kako so nekateri vaščani vozili te konje domov. Da ne bi bili prikrajšani — oče in mati sta bila pri partizanih — sem pripeljal 3 krotke konje domov. Čeprav so jih pozneje odpeljali, sem bil le zadovoljen. Skrbno pa sem pazil, da ne bi komu povedal, če bi bil ta preveč radoveden, kje sta oče in mati“.

„Bila sem še majhna deklica, živela sem v Šapjanah. Pokalo je vse okrog nas in skrili smo se v klet naše hiše. Ko se je nekoliko umirilo, smo zapazili, da sta se nedaleč od nas pred skladiščem utrdila dva partizana. Naši so mi dali nekaj hrane, naj jima jo nesem. Na poti do njih pa sem zagledala nekega Nemca, spominjam se, da je bil še zelo mlad, kako je iz gozda zavil naravnost proti partizanski straži. Tedaj je počil strel in Nemec je omahnil. Ta mladi Nemec je bil ena izmed zadnjih žrtev Hitlerjeve pobesnelosti“, pripoveduje svoje spomine tovarišica Lori.

Tedaj 10–12-letni fantiči, danes zreli možje, vedo mnogo povedati o tistih poslednjih dneh vojske. Eden izmed njih je pripovedoval, kako so se skrili vsi domači v klet, njemu pa le ni dala žilica miru. Splezal je k oknu in prav takrat opazil, kako jurišajo partizani s hriba navzdol po pobočju v Bistrico. Na trgu je bilo polno Nemcev. Eden od njihovih komandantov je kričal in pozival Nemce k protinapadu, toda nobeden se ni zganil. Za njih in za Bistrico je bil to konec druge svetovne vojne.

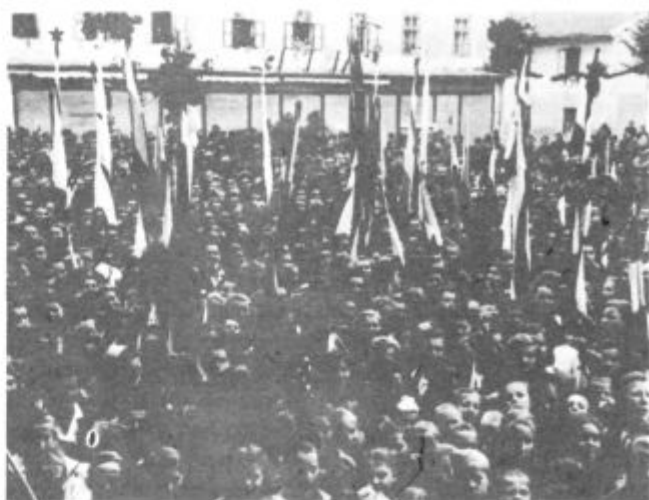
DANICA BABIČ-BUBNIČ, tedaj 20-letna skojevka in aktivistka pravi, da je bil 1. maj 1945 najlepši dan v življenju.

„Ko smo zvedeli, da je Bistrica osvobodjena, smo se začeli pripravljati na pohod s Pregarij v dolino. Zamislite si, po dolgih mesecih in letih ilegalnega dela, skrivanja po bunkerjih, izogibanja sovražnih patrol, po vseh grozotah, kakor so bili požigi vasi, streljanje talcev in tako dalje, skoraj nismo mogli verjeti, da bo tega sedaj konec, da je prišla tako zaželena svoboda...“

JOŽE VIČIČ je bil tedaj komandir v I. tankovski brigadi, ki je odločilno sodelovala v zaključnih bojih okrog Bistrice. V njegovem bataljonu so bili borci z vseh vetrov. Največ je bilo Slovencev in Istranov, bili so Ličani, imeli pa so tudi borca Italijana in celo — Rusa. Neizmerno je bilo veselje ob prvi osvoboditvi Bistrice — 28. aprila 1945. Sprva so bile ulice kar prazne, potem pa je vse privrelo iz hiš. Na trgu smo priredili, kakor je bila navada, miting.

Skica znanega obraza

Po zamudi, zaradi katere se opravičujem, imate, prijatelji Krajana, pred seboj resnično zgodbo, iz katere bi lahko mojster sestavil zanimiv roman, ali pa posnel napet film. Tako bi namreč lahko označil moje mnenje o dogodkih iz življenja moje sogovornice. Današnja skica je sestavljena po

Pevski zbor je nastopil, harmonikarji, vrstili so se govori, splošno veselje je zavladovalo. Neka temna slutnja pa je le motila sproščenost. Misel, da so na območju Reke še močne nemške enote, je kalila naše razpoloženje. Žal so se te slutnje uresničile, čeprav le za nekaj dni do končne osvoboditve 7. maja 1945.

Sicer pa je tov. Vičič skoraj neizčrpen vir informacij, ki se tičejo končnih bojov za osvoboditev Bistrice. Ne samo da je v teh bojih sodeloval, pozneje se je posvetil raziskovanju teh dogodkov in nam bo ob priliki lahko še marsikaj povedal in dopolnil sliko tistih pomembnih dni.

Menimo, da je obujanje drobnih osebnih spominov iz naše borbene preteklosti prav tako pomembno, kakor pisanje zgodovinskih razprav. Osebnostni spomini so živi in zanimivi, pa tudi v zavesti ohranijo trajno mesto.

pogovoru z bivšo ravnateljico otroškega vrtca, žensko s precejšnjim občutkom za lepo, oblečeno vedno elegantno (za moj okus sicer nekoliko hladno), vedno nekam hitečo, zgovorno, prijazno...

Žal mi je, ker tudi po „piljenju“ članka nimam vtisa, da sem na papir prelil vsaj delček občutkov, ki sem jih doživljal ob njenem govorjenju; vprašanji skorajda nisem postavljali.

Če bi tov. Marija Štefančič, o njej pišem, živela v Ljubljani, bi bila njena življenjska pot za tisto okolje kolikor toliko „normalna“ in bi jo mi dojemali kot zanimivost iz Nedeljskega dnevnika. Ona pa je del nas. In to je vznemirljivo. Hočeš, nočeš, moraš o njej in podobnih krepko razmišljati.

Dolga leta je ta delavski otrok, ki pa je preživel mladost pretežno v kmečkem okolju, predstavljal za nas ravnateljico otroškega vrtca, zelo delavno in pa za naše razmere preodprto v razkrivanju svojih misli, bodisi „službenih“ pa tudi intimnih. V sebi nosi nekaj naivno otroškega. Ob pogovoru z njo sem to mnenje samo utrdil.

— Vaše otroštvo je potekalo v burnih predvojnih in vojnih letih. Česa se spominjate?

Rojena sem v Trpčanah. Osnovno šolo sem končala v Kuteževem — prva dva razreda seveda še v italijanskem jeziku. Že leta 1941 sem se znašla skupaj z materjo in tremi sestricami v pregnanstvu v manjšem kraju srednje Italije. To je bilo za čase zadnje italijanske ofenzive pri nas. Oče je bil seveda interniran posebej. Šele nekaj pred kapitulacijo Italije smo se vrnili domov.

— Kako ste doživljali izgnanstvo?

Kot otrok sem seveda vse tegobe preživljala dokaj znosno, saj marsičesa še nisem razumela. Spominjam se začudenja, ko sem prvič zagledala paket v lepi dvorani. Dodati moram, da smo ob samem prihodu v tuji kraj srečevali tudi ljudi, ki so ob pogledu na našo revščino, na naše žalostne in zaskrbljene obraze, jokali.

— In vrnitev domov . . .

. . . Vse oropano in pokradeno. Takrat sem prvič občutila sovražnost do nasprotnika, do fašistov, ki jih seveda ne

izenačujem z narodom. Pa tudi sicer so mamo že prej večkrat klicali na zagovor zaradi izpadov nas otrok, posebno obeh bratcev, npr. bojkotiranja fašističnih praznovanj. Doma smo seveda molili in govorili po slovensko. Patrulje so nas zvečer ob „coprifuocu“ zato venomer opozarjale. Seveda brez uspeha.

Vojna je bila za našo družino grozna; vzela mi je očeta in brata, ki je padel daleč od nas, v Valjevu.

— Kako ste sicer živeli med vojno?

. . . Si lahko predstavljate: lakota nas je velikokrat pestila. Revščine smo bili navajeni še od prej. Oče je bil delavec. Že takrat so nas nekateri bogatejši kmetje gledali postrani. Oče je bil tudi v Ameriki. Takrat smo živeli tako skromno, da sta brata za nekaj časa postala pastirja, da smo lahko preživeli.

Med vojno se je lakoti in siromaštvu pridružil še strah.

— Čutite posledice?

Kako da ne! Še sedaj imam večkrat občutek manjvrednosti zaradi nekdanje revščine in obnašanja okolice, seveda.

— Občutek manjvrednosti doživlja veliko ljudi.

Že mogoče, toda moji izhajajo iz tega povsem znanega vzroka. Sicer pa naj nadaljujem z odgovorom. V hiši smo imeli bunker in mati je ponoči partizanom in ranjencem kuhala. Zjutraj večkrat za nas ni ostalo nič.

Spominjam se, da so me vsak dan pošiljali po kruh v Bistrico. Z lirami, ki smo jih dobivali kot pomoč od partizanov, si nismo mogli dosti pomagati, ker so bili za hrano potrebni tudi boni. Le-teh pa seveda kot „uporniška“ družina od okupatorskih oblasti nismo dobili. Hudo mi je, ko se spomnim, kako so se takrat nekateri prodajalci v Bistrici obnašali do mene, takrat desetletnim dekletom. Pa se je tudi tistikrat izšlo: pred pekarno Slave Belušičeve sem čakala, da je „zrak postal čist“. Takrat me je lastnica poklicala in mi dala kruh. Nikoli ji te dobrote ne bom pozabila.

— Kaj pa nevarnosti?

Bali smo se seveda. Posebno domačih izdajalcev, ki so izhajali prav iz vrst nekaterih bogatejših kmetov, ki sem jih že prej omenila. Še sedaj težko razumem, zakaj so se nekateri takrat tako obnašali; verjetno zaradi skrbi in strahu za svoje družine. Na splošno starejše ljudi zelo spoštujem, take pa tudi sedaj težko „sprejemam“.

— Ste bili tudi vi kako vključeni v odporiško gibanje zaradi vaših rosnih let namreč?

Še sedaj se čudim, da me je mati pri približno 10, 11 letih starosti pustila na nevarno pot v vlogi kurirja. Razumem, da odrasli tega niso mogli opraviti, pa vendar . . . Pozneje sem bila tudi v ilegali in tudi v KPJ so me sprejeli kot ilegalko.

— Se spomnite zadnjih dni vojne?

V spomin se mi je najbolj vtisnil dogodek, ko je pred praznovanjem prvega maja sestra iz rjuhe naredila našo zastavo, ki sem jo takrat prvič videla v življenju. Za sam praznik smo šli iz vseh vasi proti Bistrici, vendar se je videlo, da so ljudje prestrašeni (Nemci so bili še na Reki) in tako je marsikdo ostal doma, namesto da bi se udeležil proslave.

— Prva povojna leta?

Hotela sem v šolo, študirala bi rada klavir. Še v nižji gimnaziji so za to vedeli in mi omogočili pouk pri sestri Heleni. Denarja pa je vedno manjkalo, tudi za šolanje ga ni bilo. Saj bi mati lahko zahtevala odškodnino in penzijo za sina in moža, pa kaj, ko se je morala boriti za vsakdanje preživetje in ji je za ostalo zmanjkalo časa.

Drugi pa za nas niso skrbeli . . . Učiteljišče?

Samo za dom je bilo treba prispevati 50 % od cene, kar pa je bilo nemogoče. Mama: „Pojdi za vajenko k Ličanu!“ Jaz pa k tov. Knolu – inšpektorju za prosveto in kulturo. Svetoval mi je enoletno vzgojiteljsko šolo, za katero bi dobila vsa potrebna potrdila in priporočila (kar takrat ni bilo od muh), nato pa bi me sprejeli v službo v DID (dom igre in dela).

– Je uspelo?

Ker sem šolsko leto zamudila, sem od začetka šolanja kot prostovoljka delala s še dvema tovarišicama pri tov. Miji v vrtcu z namenom, da se bom po šolanju kajpak vrnila. Tudi priporočilo sem dobila.

– In ostali dve „praktikantki“?

Nič. Bili so pač taki časi.

– Kako je bilo v šoli v Ljubljani?

Razen učenja je bila zabava ob nedeljah udarniško delo. 4-krat letno si lahko šel (ali pa ne) domov. Ob prihodu domov sem običajno molčala.

– Teja skoraj ne verjamem.

Da. Bila sem vedno zelo zaprta vase. Šele pozneje sem se naučila govoriti sproščeno. Saj veste: delo zahteva svoje . . .

– Prva služba v Ilirski Bistrici?

Kje pa. Dekret iz ministrstva in takoj v Koper. Tudi po končanem šolanju nisi lahko dobil službe. Takrat so bila nemirna in tesnobna leta informbiroja, zone A, zone B . . . Potrebni je bilo vse polno priporočil in mnenj. Vse je bilo zelo tajno. Nič nisi vedel, kaj je o tebi zapisano. Šele pozneje sem videla, da so o meni pisali zelo lepo.

– In kako je bilo v Kopru?

Kaj naj rečem. Spomnim se Capodistrie, prašne ceste za tja dol, italijanske govorice . . . Povem vam, hladni tuš – moj prvi vtis. Samo mestece pa umazano, perilo čez ulice v značilnem slogu, kričanje gospodinj . . . Oddahnila sem se, ko me je nekdo pričakal s slovensko dobrodošlico, čeprav sem italijansko kar dobro tolkla. Prvi dan sem si dobro zapomnila: 1. avgust 1952. Tisti nekdo me je potem peljal v staro stavbo, kjer je bil vrtec. Tam mi je neka tovarišica rekla, da sem določena za ravnateljico slovenskega otroškega vrtca. Si lahko predstavljate, kakšen šok sem doživela? Sedemnajstletnica brez prakse, o kakšnem vodenju pa se tudi v šoli nismo nič učili. Seveda sem opravljala tudi delo vzgojiteljice.

– Je bilo stanovanje težko najti? In delo v vrtcu?

Stanovala sem kar v pisarni. Otrok je bilo 30 ali 40 – dve skupini, osebja pa pet duš.

– Kako so vas sprejeli prebivalci?

Na splošno dobro. Doživela pa sem tudi nekaj manjših šovinističnih izgrediv: dobila sem pepel na glavo. Leta 1957 sem zaključila s „Koprskim obdobjem“. Takrat je bilo že vse mirno.

Za zanimivost iz teh časov naj povem, da smo proti pričakovanju negovali zelo dobre odnose s starim italijanskim vrtcem. Bil je dokaj meščansko starokopitno voden in to se jim je pozneje nekoliko maščevalo, saj so pričeli tudi Italijani pošiljati svoje otroke v naš vrtec.

– Kako ste se zabavali?

Tudi tu je bilo razvedrilo nas mladih udarniško delo ali pa nedeljski obisk pri naših ljudeh v okolici mesta. Pravzaprav dokaj žalostno. V zadoščenje nam je bilo le naše uspešno delo. Proti koncu je bil tu še balet in gledališče. Žal pa je za to primanjkovalo časa.

– Kaj pa naslednja zaposlitev?

Spet dekret, tokrat vendarle proti domu, v Il. Bistrico. Seveda spet proti moji volji za ravnateljico otroškega vrtca:

pet otrok in pet članov osebja. Spet težki časi: prava obsesija mi je postala želja po povečanju števila otrok – kako pridobiti čimveč malčkov iz delavskih družin. Drugo svojo življenjsko željo bi lahko izrazila takole: naj zgradijo nov vrtec, pa lahko umrem. Ob otvoritvi sicer nisem umrla, sem pa zbolela.

– Večje težave?

Zaradi prevelikega števila otrok (posebne razmere v Il. Bistrici) in prekoračenih normativov, sem se jih večkrat „nabrala“ od „Ljubljančanov“. Kaj pa naj bi naredila, kam naj bi šli otroci, ko njih starši delajo?!

Pa mala šola . . . Vedno sem morala orati ledino. Plače pa vedno nizke. Marsičemu smo se vzgojiteljice odpovedale na račun vrtca, tudi denarnim nagradam. „Šparala“ se nisem, osebno življenje sem podredila delu. Je pač tako nanoslo.

– Ali so otroci v Il. Bistrici na boljšem, kot npr. tisti v Kuteževem?

Zame so vsi otroci enaki in zato sem se tudi trudila, da bi razlike zmanjšala. Zato smo hodile na „teren“ obiskovat malčke. Ne mislite, da sem za svoje delo dobivala samo pohvale; marsikatero sem morala požreti. Lahko zapišete da sem od porodniškega dopusta izkoristila samo 10 dni (v bolnišnici) pa mi niti nadomestila niso plačali. Kot ženska, ki živi sama, kot samohranilka, vzgojiteljica in kot ravnateljica sem tudi slišala marsikatero pikro (saj veste: v naši družbi je zaželjeno, da se otroci rodijo v urejenih družinah).

V Ljubljani bi bilo verjetno drugače, Bistrica pa je velika vas.

– Ste uporni, vztrajni, po svoje tudi trmasti. Ali niste zaradi dela zanemarili vzgojo svojega sina?

V življenju sem se vedno prebijala sama. Tudi v družini se marsikdaj niso strinjali z menoj: mama je bila verna in ni bila zadovoljna, ker otroka nisem pošiljala v cerkev. Marsikatero je morala požreti tudi od sovaščanov, zaradi mene ker nisem živela „tradicionalno“. Zaradi pokojne mame mi je hudo, a morala sem po svoji poti . . .

Oče mojega otroka je odšel v Nemčijo zaradi boljšega zaslužka; ni pobegnil, saj je bil poprej partizan. Jaz pa nisem hotela za njim, posebno ne hlapčevati, že zaradi otroka ne. Tudi soproga samo na papirju nisem hotela biti. Tako je to bilo. Zaradi tega, na žalost, nisem trpela samo jaz, ampak vsa moja družina . . . Se pa javnemu mnenju nisem nikoli pokoravala. Nič nisem delala naskrivaj.

– Kako se razumeta s sinom?

Moj otrok je samorastnik. Sedaj, ko je bolan, mi je rekel, da je lepo, ko sva prvič skupaj. Nisem zadovoljna, da je bil leto in pol brez službe. Menim, da mu je bila družba vseeno preveč mačehovska. Ta čas nam je predla kar trda: osebne dohodke sem vedno imela nizke, osnovo za pokojnino prav tako, torej je tudi pokojnina nizka. Saj nisem materialist, pa vendarle . . .

Velikokrat sem že hotela prekiniti s sestanki in ostalimi aktivnostmi, pa nisem zmogla . . . To je verjetno tudi zato, ker ne znam jokati in tudi nikoli reči ne. Za družbo sem dala veliko svojih moči . . . Zakaj je tako? Sem pač samo ženska. Če sem na sestanku kaj predlagala – nič! Čez pol ure je isto misel izustil moški – pa je bilo vse drugače. Tako so se obnašali tudi komunisti, na žalost.

– Po vaše pri nas žensko vprašanje sploh ni rešeno?

Tako je. Enakopravni smo samo na papirju.

– Katere so pomanjkljivosti naše družbe, našega časa?

Malomeščanstvo. Socialne razlike so od povojnega časa sem sedaj največje. In pa same besede, ki pa se z njimi ne popravi nič. Človeški odnosi, medsebojno spoštovanje . . . to je na obupno nizki stopnji. Pa saj to povsod pišejo.

Mladi ljudje so izobraženi, srčne kulture pa nimajo. V šoli je ne dobijo, doma in na ulici pa še manj. Ljubezni do dela, delovnih navad tudi ni.

Ob državnih praznikih opažam, da otroci premalo poznajo pridobitve revolucije. Dokler bodo borci živeli, bo še šlo, kaj pa potem? Vsaj rožico naj bi otroci postavili na spomenik. Nočem dramatičirati, a je tako: družina nima časa, šola pa da premalo. Slovenska družina bi tudi morala gojiti lep slovenski jezik, lepo slovensko pesem, a se vprašam, koliko otrok zna pesmico, kot je Sijaj, sijaj sončece ob taki poplavi „šunda“.

Naša družba je hladna, sramuje se čustev, topline in domačnosti: saj se celo navadne sozle sramujejo. Otrok naj starše vidi, da jokajo, če so žalostni, ne pa histeričnih izpadov in kletvic, če je kaj časa ostalo tudi za to.

Menim, da nihče izmed nas ne želi vzgajati otroke tako, da bodo postali nevrotiki in v breme staršem in družbi, ampak v zdrave, vedre in poštene ljudi. Dejansko pa je otrok že ob rojstvu postavljen v nekakšen predalček in od tu naprej se začne.

— Kaj je vodilo vašega življenja?

Moj moto je: ni je stvari, če je človek zdrav, ki je ne bi mogel narediti. Ta misel me je reševala tudi v najtežjih krizah.

— O otrocih ste nekaj že povedali, kaj pa mladina nasploh?

Rada imam mlade ljudi in sem velikokrat v njihovi družbi. Preveč pa jih kritiziramo za reči, ki smo jih sami zakrivali. In tolikšna brezposelnost... To človeka zares boli. Pa očitki starejših: dali smo vam to in to, kaj pa vi? Huda stvar je tudi alkoholizem, pa saj ni čudno — mladi vidijo: grabi ta, grabi oni, kaj je torej prav?

— Kaj pa naša avantgarda?

Boli me, da so v vrstah ZK ljudje, ki tja ne spadajo. Članstvo trpi na ta račun in je cela zveza osramočena. Sicer pa naj politiki gredo med ljudi, ne pa, da se ukvarjajo sami s seboj in svojimi papirji: kaj pravzaprav storimo od tistega, kar smo se poprej dogovorili.

— Končati morava!

Nič kaj razveseljivega zaključka ne bom podala. Še sedaj me je groza smrti, ranjencev in revščine. Ne morem gledati vojnih filmov, poslušati govora na paradah tudi ne, saj pozneje ne morem spati.

Vse je še tako živo v meni...

Če bi tisti, ki so krivi za sedanje (ali bodoče) vojne po svetu med svojim otroštvom doživeli te strahote, ne bi bilo nikdar nobene vojne.

Tretje svetovne vojne jaz ne bi verjetno vzdržala, niti na začetku. Upam, da je nikoli ne bo, ne samo zaradi mene...

B.M.

Pohod mladih teritorialcev

Nosilec letošnje zvezne štafetne palice in zastavonoše so pripadniki teritorialne obrambe.

OK ZSMS Il. Bistrica je v dneh 4., 5., in 6. maja v sodelovanju z občinskim štabom TO organizirala pohod mladih v počastitev praznovanja 40-letnice zmage nad fašizmom in graditve socialistične Jugoslavije.

Pohod se je pričel v soboto, 4. maja, da 8. uri v športnem parku „NADE ŽAGAR“ v Ilirski Bistrici. V pohodni enoti so bili poleg mladincev prostovoljcev v TO še vojaki iz garnizona Ilirska Bistrica in starešine iz TO. Pot nas je vodila skozi vasi Koseze, Velika Bukovica, Mala Bukovica do Velikega brda. Ustavili smo se ob vseh obeležjih in se z minuto molka poklonili padlim borcem in žrtvam fašističnega terorja.

Na Velikem brdu smo imeli odmor s kosilom. Po kosilu so se mladi pohodniki seznanili z oborožitvijo, ki jo imamo na razpolago v TO.

Po odmoru smo pohod nadaljevali proti Dolenjam in Jelšanam. Med potjo smo se do 15. ure ustavili in obudili spomin na našega velikega voditelja, učitelja in prijatelja mladine, tovariša TITA. Z minuto molka smo se poklonili njegovemu spominu ob zvokih siren, ki so se oglasile po vsej domovini.

Ob prihodu z Jelšan so nas pričakali mladi, s katerimi smo odigrali nogometno tekmo, pozneje pa so nam ob tabornem ognju pripravili še pester kulturni program.

V nedeljo smo nadaljevali s pohodom do vasi Novokračine, kjer so nam tovariši iz borčevske organizacije pripovedovali o težavah zaključnih borb na tistem področju. Pot nas je nadalje vodila mimo vasi Sušak proti Zabičam. V Zabičah so nas pozdravili mladi iz pohodne enote Bratstvo in enotnost — Ljubljana—Reka. Po toplem sprejemu so nas pogostili še s kosilom in se z nami dogovorili o skupnem nadaljevanju pohoda do Sviščakov.

Na Sviščakah je pohodnike v imenu OK ZSMS in Skupščine občine pozdravila sekretarka OK ZSMS Jožica Vidmar. Po počitku in večerji je bil organiziran miting z ogledom diapozitivov iz prejšnjih pohodov Bratstva enotnosti Ljubljana Reka. Zaradi utrujenosti in seveda tudi zaradi žuljev na nogah smo pohodniki kmalu legli k počitku.

Zjutraj je posijalo še malo sonca, katerega smo bili zelo veseli, saj smo upali, da nam bo veliko lažje v soncu kot v dežju.

Na Sviščakah so se naše poti delile. Pohodniki enote Bratstvo in enotnost Ljubljana — Reka so imeli pred seboj še velik del poti do Ljubljane, mi pa povratek v Ilirsko Bistrico. Po komemoraciji ob spomeniku smo se s stiskom rok in z željo po ponovnem snidenju poslovili od tovarišev iz Reke in Ljubljane.

Po prihodu v Ilirsko Bistrico so nam tovariši iz štaba TO pripravili tekmovanje v streljanju s polavtomatsko puško. Najboljši so dobili knjige za nagrado.

Po končanem tekmovanju smo se poslovili z misijo v srcu, da je bilo težavno hoditi v svobodi, kako pa je bilo našim borcem in vrstnikom v času NOB, ko jih je lahko za vsakim drevesom čakala nabita sovražnikova puška.

Mladi pohodniki in pripadniki TO se zahvaljujemo organizatorjem pohoda z obljubo, da smo jim na razpolago ob vsaki organizaciji nadaljnjih pohodov po poteh osvoboditve.

M. Tomič

Mojstri za druge, za svoje pa . . .

Resnično je tako. Dejstvo je, da je naše območje ne ravno z malimi finančnimi sredstvi sodelovalo pri izgradnji vrste objektov od šolstva do zdravstva od Izole do Škofje Loke. Prav je, da smo tako velikodušno priskočili na pomoč, saj navedeni objekti konec koncev služijo tudi našim občanom.

K razmišljanju pa nas sili predvsem en samcat razlog, ki pa je vreden precejšnje pozornosti.

V zadnjem času potekajo aktivnosti o pomoči za adaptacijo zdravstvenega objekta v sosednji občini. Sosedje so že izdelali potrebne finančne izračune in nas seznanili z našim „deležem“. Seveda, ko gre za zdravstvo, ni kaj dosti razpravljati. Stvar je potrebna in kolo časa se vrti naprej. Pri teh in podobnih aktivnostih pa je vredno razmisleka predvsem tole: sila hitri smo, ko gre za usklajeno pomoč sosedom, po polžje pa se odločamo o skupni akciji na domačem dvorišču. Ne gre prezreti tudi dejstva, da smo drugim pomagali graditi objekte bistveno bišjega standarda, čeprav se doma otepamo z nekaterimi osnovnimi težavami (šolstvo – telovadnica). Del tega je bilo jasno izraženo na aprilski skupščini občinske zdravstvene skupnosti. Namreč delegati, uporabniki kakor tudi izvajalci iz domačega zdravstvenega doma so opozorili na kritičnost poslovanja oziroma delovanja, posameznih oddelkov (laboratorij, zobozdravstveni oddelek), saj ne ustrezajo nekaterim higiensko tehničnim normativom.

Torej kje smo, ko odločamo, ko razmišljamo o reševanju svoje problematike v domačem kraju. Kaže, da za ureditev

posameznih stvari v domačem kraju največkrat zmanjka denarja, uspešno pa se vključimo v reševanje težjih finančnih problemov pri sosedih. Da je mera polna, smo „obremenjeni“ pri navedenem primeru z bistveno večjo finančno soudeležbo, kot jo zmore naša zdravstvena skupnost iz predlaganega vira financiranja. Kot kaže, bomo reševali „vozel“, pri sosedih, ki je le deloma naš, o našem pa bomo se naprej razpravljali.

Ne gre trditi, da je napak pomagati sosedom, toda poraja se vprašanje, zakaj v našem kraju ne pripravimo niti dokumentacije, da bi rešili posamezne probleme.

Takšne in podobne težave je zlasti opaziti tudi na področju telesne kulture. Košarkarski klub, nekaj pojem kvalitete, je razpadel, ga ni več, vsi vemo zakaj. Nogometni klub Transport se ubada z osnovnim problemom – nima igrišča. Skupina nogometnih navdušencev ga z velikimi težavami usposablja. Prepuščena je sama sebi in prosjači po delovnih organizacijah za ustrezno pomoč, za adaptacijo objekta, ki ga v drugih krajih gradi celotna skupnost.

Res je, za domače vozle nas veliko prej zmanjka in se ni kaj čuditi, če gradijo pri sosedih različne objekte in centre, pri nas pa lovimo polžljji korak. Pa ne, da smo pri nas naredili malo, toda drugi so storili veliko, veliko več ne nazadnje zato, ker so se znali organizirati in uskladiti napore, s čimer se ravno ne moramo pohvaliti v svojem kraju.

T.V.

Hortikulturno društvo „Vrtnica“

Dne 28. marca 1985 smo se zbrali ljubitelji cvetja in urejenega okolja na občnem zboru Hortikulturnega društva „VRTNICA“ Ilirska Bistrica. Podana so bila poročila predsednika in tajnika društva o delu v preteklem štiriletnem obdobju, poročilo blagajnika o finančnem poslovanju in poročilo nadzornega odbora.

Obstoj in pomen društva je velik za našo občino, saj poleg svoje redne dejavnosti, širjenja hortikulturne miselnosti in kulture med občani, opravlja društvo še vrsto drugih dejavnosti pri krasitvi in lepšanju našega mesta. Ureja parke, zelenice in ostale zelene površine v mestu ter tako skrbi za lepšo krajinsko podobo mesta. Odmev te naše dejavnosti in vztrajnosti sega preko meja občine. Dokaz za to sta pred leti prejeti dve veliki priznanji, Republiška zlata plaketa in Zvezno priznanje za vzorno delovanje društva. Veliko zaslugu pri tem uspešnem delovanju društva v preteklem obdobju imajo tudi pripadniki JLA. Zadnje čase je v tem sodelovanju čutili stagniranje, vendar se bo društvo z vsemi močmi trudilo izboljšati odnose. Pri delu društva v pretek-

lih letih velja tudi pripomniti, da je premalo razširjena hortikulturna dejavnost po ostalih naseljih v občini. Pohvaliti velja mladinski aktiv vasi Vrbica, ki skrbi za urejanje

okolice vaškega spomenika padlim v NOB. Posadili so tudi 3 x 88 drevesc iglavcev v spomin na tovariša TITA.

Program dela za leto 1985 in 1986 vsebuje nadaljnje naloge društva. To je predvsem ureditev in ponovna oživitev parka v predelu GRADINA – Suška reber – Kovačevce, kjer bo zaščitno področje in bo prepovedano sekanje drevja. Naslednja večja naloga društva bo organiziranje hortikulture razstave v republiškem merilu, ki naj bi bila prihodnje leto v našem mestu. Razstava bo organizirana v sodelovanju z ostalimi društvi in aktivni v občini, ki bodo hoteli sodelovati pri njenem organiziranju. Pri tem bo potrebna pomoč in sodelovanje družbenopolitičnih organizacij občine in sodelovanje z ostalimi občinami na Primorskem. Društvo mora razširiti v bodoče svoje delovanje in hortikulturno miselnost na vse krajevne skupnosti v občini. Kjer bo večja

zainteresiranost krajanov, bomo ustanovili sekcije, nudili pa jim bomo strokovno pomoč. Nadalje moramo nuditi vsem fizičnim in pravnim osebam vključitev v aktivno prostovoljno vzdrževanje posameznih delov parkovnih površin, zelenic, rozarijev in cvetličnih gredic na parkovnih površinah mesta. Tisti, ki bo skrbel za dele parka, bo lahko posamezne površine označil s svojim imenom oziroma skladno z veljavnimi predpisi reklamiral svojo dejavnost.

Vse to so naloge, ki terjajo veliko angažiranost vseh članov društva in jih ne smemo prepustiti le ozkemu krogu entuzijastov.

Na koncu so bila podeljena priznanja občanom za najboljše urejene vrtove, balkone in najlepše okrašena okna. Ta priznanja so bila dodeljena štirim občanom in petim pravnim osebam predvsem za dolgoletno urejanje in delovanje na hortikulturnem področju. Tričlanska komisija, ki je lani in predlanskim obiskala in obšla vse ulice, je sicer evidentirala 90 primerov urejenih in okrašenih vrtov, balkonov in oken, odločila pa se je za dodelitev 9 priznanj, kot že rečeno občanom, ki dolgoletno delujejo pri urejanju in krasitvi.

Nagrade se prejeli:

1. Irena Sajn, Strma pot, za vzorno urejen vrt;
2. Janko Muha, Strma pot, za vzorno urejen vrt;
3. Frane Slavec, Šerčerjeva ulica, za vzorno urejen vrt;
4. Ivanka Grbec, Bazoviška ulica, za vzorno in okusno urejeno zelenico, bogato s pisanim cvetjem pred stanovanjsko hišo.
5. Skupnost stanovalcev stanovanjskega bloka Prešernova 20 in 22,
6. Skupnost stanovalcev stanovanjskega bloka Prešernova 34,
7. Skupnost stanovalcev stanovanjskega bloka Prešernova 40,
8. Skupnost stanovalcev stanovanjskega bloka Gregorčičeva 8/a,
9. „EMONA – ILIRIJA“, kolektiv kavarne „KAVA-BAR“ Trnovo, za skrbno negovana cvetlična korita pred lokalom.

Krajanji in občani, ki nismo prejeli priznanja, ne vrzimo puške v koruzo! Potrudimo se še bolj, saj bo podeljevanje tovrstnih priznanj odslej dalje vsako leto in najbolj aktivni bodo prav gotovo prejeli priznanje.

Letos praznujemo 40-letnico osvoboditve izpod fašizma in v našem mestu bo 2. junija proslava za Primorsko in Istro. Potrudimo se ob tej priliki in očistimo ter uredimo okolico naših bivališč, da bodo obiskovalci odnesli prijeten občutek iz našega mesta in iz naše sončne Primorske po vsej domovini.

M.B.

29 let proizvodnje organskih kislin

ORGANIZACIJSKE SPREMEMBE

Tovarna organskih kislin beleži zanimiv in dinamičen razvoj v povojnem obdobju. Prva proizvodna dejavnost sedanje Tovarne organskih kislin sega v leto 1896, ko je bila ustanovljena mlekarska zadruga Trnovo, tretja v Sloveniji. Po osvoboditvi se je na tej lokaciji organizirala kmetijska zadruga Ilirska Bistrica. V letu 1947 se je v Il. Bistrici

predelalo pol milijona litrov mleka za neposredno potrošnjo, v surovo maslo in v kazein. Leta 1952 je okrajna zveza kmetijskih zadrug ustanovila trgovsko podjetje Zadrugnik, v katerega sestavi je bila tudi Mlekarna. Podjetje se je ukvarjalo z nabavo in prodajo kmetijskih pridelkov in izdelkov ter kmetijskih potrebščin, s predelavo mleka in mlečnih izdelkov, s sušenjem sadja, zelenjave in zdravilnih zelišč. Dejavnost Zadrugnika se je postopoma preusmerila

od trgovine v proizvodnjo. Leta 1960 se podjetje razdeli v samostojne obrate proizvodnje in trgovine, kar lahko štejemo za registracijo sedanje firme Tovarne organskih kislin.

V letih 1963 in 1964 je Tovarna organskih kislin poslovala v okviru novo ustanovljenega kmetijsko-industrijskega kombinata II. Bistrica, ki je združeval tudi kmetijsko proizvodnjo in transportno dejavnost. Iz kombinata so se izločili kmetijska zadruga in transportno podjetje Transport. Od leta 1965 dalje deluje Tovarna organskih kislin na sedanji lokaciji in v sedanji organizacijski obliki, najprej kot podjetje, potem kot enovita delovna organizacija in od leta 1981 kot delovna organizacija z več TOZD v svoji sestavi. Po letu 1964 je TOK izločila iz svoje dejavnosti mlečne restavracije in prodajo mleka. Ta dejavnost je prešla k trgovskemu podjetju Ilirija. Leta 1970 pa je Iliriji prepustila tudi objekte sušilnice. Leta 1974 je kolektiv TOK odločil, da se mlekarska dejavnost skupaj s transportno enoto izloči iz Tovarne organskih kislin in pridruži kmetijski zadrugi.

ZAČETKI KMETIJSKE PROIZVODNJE

S kemijsko proizvodnjo je podjetje pričelo že v letu 1954 s proizvodnjo kazeina. Na podlagi kazeina se je kasneje razvila proizvodnja klejev – lepil na kazeinski podlagi. Začetek proizvodnje organskih kislin sega v leto 1956, ko je bil zgrajen obrat za proizvodnjo vinske kisline. Leta 1957 se prične proizvodnja mlečne kisline iz mlečne sirotke. Lastna proizvodnja citronske kisline pa se je pričela konec leta 1959.

Do leta 1975 so se uvajali novi proizvodni programi izključno na podlagi lastnih tehnoloških postopkov. Tovarna organskih kislin je registrirala v tem času osem patentov in deset tehnoloških izboljšav za postopke v proizvodnji ci-

tronske kisline, kalcijevega tartrata, vinske kisline, metavninske kisline in mlečne kisline ter encimov. V obdobju od leta 1976 do 1980 pa so bili prijavljeni še štiri patenti na področju proizvodnje natrijevega tartrata in encimov ter devet tehnoloških izboljšav v proizvodnji citronske kisline. Tovarna organskih kislin je danes edini proizvajalec citronske kisline, vinske kisline, pektinolitičnih encimov in mlečne kisline v Jugoslaviji. V srednjeročnem obdobju, ki se sedaj izteka je kolektiv Tovarne organskih kislin uvedel preko kooperacij tudi proizvodnjo palete enoloških preparatov in galvanskih preparatov, prav tako pa tudi proizvodnjo cele vrste preparatov za usnjarstvo. Intenzivno sodelovanje Tovarne organskih kislin z raziskovalnimi organizacijami in inštituti, med katerimi so

- kemijski inštitut Boris Kidrič,
- inštitut Jožeta Štefana,
- kmetijski inštitut,
- visokošolske raziskovalne organizacije, med njimi fakulteta za naravoslovje in tehnologijo, biotehnična fakulteta, poljoprivredni fakultet Zagreb, prehrabeno – tehnološki fakultet Beograd ter inštituti v ZSSR, ZRN in Italiji, s katerimi sodeluje Tovarna organskih kislin v okviru kooperacijskih povezav, dajejo temu kolektivu garancijo za nadaljnji razvoj in izboljšanje proizvodnih programov in uvajanja novih tehnologij in znanja, ki ne zaostaja za razvojem v svetu.

Sedanja usmeritev na povezovanje znanosti in neposredne proizvodnje daje tudi vidne rezultate. V zadnjih 5 letih se je izvoz Tovarne organskih kislin povečal za 600 %, delež finalnih proizvodov v proizvodnem programu pa se je povečal od treh procentov v letu 1975 na 46 % v letu 1984. Pri tem je zanimivo, da povečanje cele proizvodnje in širjenje proizvodnih programov poteka intenzivno, saj se je na primer v obdobju od leta 1980 do konca leta 1984 število zaposlenih v Tovarni organskih kislin povečalo le za 50 novih delavcev.

Že od leta 1972 dalje kolektiv usmerja velik del ustvarjenega dohodka v sanacijo in modernizacijo tehnologije ter v preprečevanje onesnaževanja okolja z odpadnimi produkti. Velik del naporov kolektiva je usmerjen v sanacijo industrijskih odpadnih vod. Po letu 1972 je Tovarna organskih kislin delala tudi za čistilno napravo za predelavo odpadnih vod, kar pa se je v času energetske in surovinske krize izkazalo za neekonomično in ne dovolj učinkovito. Zato bo kolektiv v srednjeročnem obdobju, ki je pred nami, pričel z izgradnjo nove čistilne naprave v industrijski coni, ki mora po sedanjih izračunih in zagotovilih dati izredno ugodne efekte čiščenja industrijskih odpadnih vod. V istem času je predviden tudi postopen prenos proizvodnih naprav na novo lokacijo v industrijski coni. Preselitev tovarne bo najverjetneje potekala dalj časa, saj gre za postavitev novih obratov s sodobno tehnologijo in opremo. Na sedanji lokaciji pa se bo izvajala proizvodna dejavnost, ki se bolje uklaplja v okvire mesta.

Bogdan Jugovič

Odslej tudi pri nas večja skrb za duševno prizadete

26.4.1985 je bila v Ilirski Bistrici ustanovna skupščina Društva za pomoč duševno prizadetim osebam.

Na skupščino smo povabili starše duševno prizadetih otrok, predstavnike humanitarnih organizacij, vzgojno-varstvenih

zavodov, občinskih organov, samoupravnih interesnih skupnosti in organizacij združenega dela. Kot častni gostje pa so se skupščine udeležili predsednik Zveze društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije Zdravko Tomažin, tajnik

Tomaž Jereb ter predstavnik Skupnosti socialnega skrbstva Slovenije Jože Valenčič.

Sprejeli smo pravila društva, program dela za letošnje leto in izvolili vodstvo društva, v katerem so naslednji člani:

- predsednica Maja Hrvatini-Gorjanc (logopedinja),
- namestnica predsednice Sonja Munih (specialni pedagog)
- tajnica Irena Čebokli (specialni pedagog)
- blagajničarka Dušanka Urh (uslužbenka) ter ostali člani izvršilnega odbora: Jadranka Hrabar, Joža Ličan, Marija Žele (socialna delavka) in Emil Ujčič (delavec).

Starši in ostali vabljeni so se skupščine udeležili v polnem številu, žal pa ni bilo nikakršnega odziva s strani OZD.

Drugod po Sloveniji takšna društva že desetletja uspešno delujejo in naša občina je bila ena redkih, v kateri še ni bilo te humanitarne dejavnosti. Ne bi mogli reči, da v preteklosti ni obstajala potreba po društvu, ki bi skrbelo za duševno prizadete osebe, saj je v naši občini preko 200 danes že odraslih ljudi, ki so potrebni družbenega varstva in niso sposobni za samostojno življenje in delo. Očitno se nismo zavedali, da je odgovornost do duševno nezadostno razvitih oseb širšega družbenega pomena. Vso skrb za otroke so doslej nosili starši, ki se niso mogli nikamor zateči po strokovno pomoč in nasvete glede vzgoje svojih otrok.

Najbrž bi se ti starši z veseljem vključili v društvo, kjer bi med seboj izmenjavali izkušnje, bili deležni strokovne pomoči in spoznali, da bremena otrokove prizadetosti ne nosijo sami. Lahko si predstavljamo, koliko bi bilo z ustanovitvijo Društva za pomoč duševno prizadetim pred nekaj leti že storjenega. Upamo, da bomo s trdim delom in takojšnjim angažiranjem širše družbene skupnosti nadomestili vsaj del zamujenega.

Radi bi vas seznanili z nalogami, ki si jih je društvo zadalo v tem letu.

Vsako leto organizira Zveza društev za pomoč duševno prizadetim v Sloveniji seminarje in letovanja za družine z duševno prizadetimi otroki. Tako bomo družinam s prizadetimi otroki iz naše občine letos prvič omogočili udeležbo na seminarju v Črni na Koroškem in letovanje v Kranjski gori. Stroške letovanja za prizadete otroke krije društvo, starši pa prispevajo le 30 % dejanske cene.

Organizirali bomo strokovna predavanja za starše, za medsebojno spoznavanje, zbliznanje in sprostitvev pa izlet v Radovljico in piknik na Mašunu.

Obveščanje in osveščanje ljudi o problematiki duševne prizadetosti ni zadovoljivo. Začeli bomo z dopisovanjem v Naš zbornik (glasilo Zveze društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije) in Primorske novice ter tako skušali čim boljše predstaviti delo društva.

Nadalje si bomo skušali pridobiti kar največ novih članov, ki bodo pripravljene aktivno sodelovati na kateremkoli področju našega dela. (Letna članarina znaša 200,- din, člani pa brezplačno prejema glasilo Zveze Naš zbornik).

Vzpostavili bomo sodelovanje z OZD Lesonit, Vezenine, Transport, TOK, Plama ter Centrom za socialno delo, Skupnostjo za zaposlovanje, Zdravstvenim domom, šolo s prilagojenim programom in samoupravnimi interesnimi skupnostmi, ki se glede na svoj program dela ukvarjajo tudi s prizadeto populacijo.

Pozivamo vse zainteresirane, da se vključijo v Društvo za pomoč duševno prizadetim in s tem omogočijo in podprejo to humanitarno dejavnost.

Z ustanovitvijo društva smo na začetku poti, ki bo pripeljala duševno prizadete osebe do tega, da bodo v naši družbi upoštevane in ljubljene. Staršem pa bomo pomagali do spoznanja, da trud in skrb z njihovimi otroki nista bila zaman.

Angleška pisateljica Pearl S. Buck, ki je sama imela težko prizadeto deklico je zapisala:

„Moram reči, da je dolgo trajalo, preden sem se priučila, in da se še zmeraj privajam. Če se vam ni rodil otrok cel in zdrav kakor ste upali temveč pohabljen in prizadet na telesu ali na duhu ali pa mogoče na obojem hkrati ne pozabite, da je še zmeraj vaš otrok. Ravno tako se zavedajte, da ima otrok pravico do življenja, naj bo že tako ali tako, in pravico do sreče, ki mu jo morate sami najti. Bodite ponosni na svojega otroka, sprejmite ga kakršnen pač je, in se ne menite za besede in poglede tistih, ki ne znajo nič drugega. Vaš otrok je velikega pomena za vas in za vse otroke. Odkrili boste veselje, kakršnega še slutiti ne morete, če boste napolnili življenje zanj in z njim. Kvišku glavo in pojdite svojo pot naprej!

Upanje prinaša tolažbo stvari, ki so bile v preteklosti nujne, se v prihodnosti lahko spremenijo. Prepozno je že za katerega od naših otrok, a če bo njihovo trpljenje pripomoglo, da bodo ljudje sprevideli, kako nepotrebne so še nadaljnje tragedije, potem njihovo življenje ni bilo brez koristi, pa naj je bilo še tako neprijetno.“

Irena Čebokli, Sonja Munih

Očiščen bojler – prihranek energije

Vodoinstalaterske usluge vam
opravi Poklar Janko, Prešernova št. 34,
tel. 82 080

Predstavljamo vam krajevno skupnost Prem

Zgodilo se je, da tov. Filiputa, predsednika KS Prem, nisva dobila doma, sva pa govirila s tov. Antonom Pereničem, sogovornikom, za katerega sva prepričana, da je bil zelo zanimiv in je uspešno zamenjal „uradnega“ predstavnika.

– Kaj lahko poveste o vaši KS in posebej o Premu?

– Z delom KS Prem smo dokaj zadovoljni, če smo enotni? Vaščani vasi Prem, Smrje in Čelje se dokaj dobro razumemo. Lahko takoj povem, da smo denar krajevnega samoprispevka soglasno koristno uporabili: v Smrjah smo asfaltirali cesto, v Čeljah uredili kanalizacijo, na Premu pa uredili pokopališče. (Mimogrede: za pokopališče je bil vsak najemnik dolžan prispevati 2.000,00 din za dobo 10 let). Seveda obstaja pri teh delih še nekaj pomanjkljivosti: dela pri vodovodu še niso popolnoma zaključena, pa tudi z asfaltiranjem nismo končali. Prem ima namreč nekaj oddaljenih hiš in ulic je nič koliko. In kje dobiti denar za vse to, denar, ki ga je vsak dan manj.

– Kette ni bil pevec polj in travnikov in tudi ne gozdov. Kaj pa vi mislite o kmetijstvu na Premu?

– Na Premu čistega kmeta ni. Vas je „dvoživka“. Sicer pa hoče zadnje čase vsak čimveč obdelati, vendar je glede na naš teren vprašanje, kakšen bo uspeh. Tudi to: večina Premcev je starejših in kakor pravijo, velja tista, da danes sem, jutri me ni. Mladi so v službah in si iz tega ne delajo skrbi. Seveda, če je korist očitna, se dela; dosti pa je še njiv, ki niso obdelane. Vem, da je imel ... veliko kmetijo, pa ni imel niti vrta obdelanega. A? ! Občutek imam, da gre na splošno na bolje: žita do sedaj nismo nikoli sejali, sedaj imamo kombanj in žanjemo. Sicer pa je z nami, Premci, takole: po vojni nas je bilo 370 volilnih upravičencev, danes pa nas je vseh vaščanov le okrog 170. Več hiš je praznih. Včasih je veljal Prem za farno središče. Tu je bila razvita obrt, trgovina, kovačija, strojili so kože, pa tudi gostiln ni manjkalo.

– Kaj pa vaš ponosni grad in Kette?

– To je problem širšega kroga ljudi. Drži, da je Kettejeva soba oskrbovana. Vendar se bo v kratkem stanovalec v šoli odselil. In potem? !

– Kaj pa grad? Ali ga uporabljate v kulturne namene?

– Enkrat na leto za kulturni večer, ki ga priredi kulturna skupnost Ilirska Bistrica in to je vse. Menim, da bi bil potreben vsaj kak prospekt, da bi kdorkoli, ki bi s ceste ozrl na naš kraj, ali ga morda tudi obiskal, posebno, če je Slovenec, videl, kje je Kette prijokal na svet.

– Kako je z drugim kulturnim življenjem?

– Dokler je bila šola, je bilo kulturnih prireditev precej, sedaj pa je vse izumrlo. Glede gradu bi še omenil, da Zavod za spomeniško varstvo raziskuje in raziskuje in za to porabi veliko denarja, za streho gradu, ki bo verjetno propadla in se udrla, pa se nihče ne zmeni.

– Vaš nasvet mladim?

– Več sodelovanja pri kulturi, več stikov med ljudmi (velja za vse ne samo za mlade),

– In ostalo?

– Če splošnega samoprispevka v bodočnosti ne bo, se močno bojim, da bodo krajevne skupnosti razpadle – to pa je odvisno od vseh nas.

– Pomislila sva: Kette je bil šegav, prepuščen sam sebi in v svoji revščini in ljubezni in taki so tudi Premci. Se bodo že znašli.

Naslednji sogovornik je Mirko Ivančič iz Čelj:

– Opišite nam vašo vas.

– Vas Čelje je pred zadnjo vojno štela 300 prebivalcev, sedaj pa 60. Vzrok je kakor po vseh vaseh, tako tudi drugje po svetu, gospodarska politika. Še pod staro Avstro-ogrsko so se ljudje zaradi prenaseljenosti izseljevali. Tu je sedaj posledica: takoj po vojni nas je bilo še 120 volilnih upravičencev. Dopoldne nas je zelo malo in če bi prišlo do kakšne večje nesreče, nam starejšim ne bi imel kdo pomagati. Nimamo ne telefona in ne radijskega oddajnika, ki bi ga pa kako potrebovali.

– Vidiva: vas je lepo urejena, še kaj zanimivega nam povejte.

– No, pred vojno sta bili dve trgovini in tri gostilne, 64 šolarjev – samih Čeljanov. Sedaj ni ne šole, ne gostiln in ne trgovine. Sicer pa je to značilno za vse Brkine. V trgovino smo se do sedaj vozili v Il. Bistrico, prevoz pa je postal drag in po malem se bomo preusmerili na Pregarje. Je pa tu spet majhen problem: trgovina Ilirija ima sicer cenejše blago, Kras iz Sežane pa večjo izbiro, pa tudi potrdil glede kmetijske kooperacije za nakup gnojila in kmetijskih pripomočkov niso potrebna. Ima pač prosto prodajo. Kje bo množica vrtičkarjev kooperant? Pri trgovcih bi morala veliko več veljati iznajdljivost in podjetnost.

– Vaša vas je zelo lepa in ima ugodno lego. Ali mogoče mislite tudi na kmečki turizem?

– „Da“, nam pritrdi sogovornikova soproga Mirka, in nadaljuje: „Pred leti smo napravili tovrsten preizkus. Bili smo navdušeni. Primerno bi bilo, saj imamo vse potrebno: mleko, krompir, sadje, okusen pršut in tudi „šnopca“ nam ne manjka, pa tudi dobre volje ne. Mogoče bi za podoben namen lahko uporabili poslopje nekdanje šole“.

– Čeljani ste veseli ljudje. Kako izražate vašo družabnost?

– Vsako leto, prvo nedeljo po 26. juliju, praznujemo vaški praznik, ki ga je tudi krajevna skupnost prevzela za svojega. 26. julija 1944 so namreč nacisti internirali vso Čeljsko mladino. V spomin na ta dogodek organiziramo najprej proslavo, družbeno srečanje svojcev, vaščanov in znancev. Mladina izvede ob vaškem spomeniku vsem žrtvam program, gospodinje pa pripravijo skupni čeljski golaž. Čutiti je sproščenost in veselje. Sicer pa zelo skrbimo za urejenost spomenika. (Na to vprašanje sta odgovorili hčeri Mirka in Janja).

– Se morda čutite zelo oddaljeni od večjega središča, v tem primeru Il. Bistrice?

– Premalo smo povezani, odmaknjeni smo. O kulturnih in ostalih prireditvah tam doli nismo obveščeni. Izkoriščam priliko za obvestilo vsem krajanom, da bo leta 1986 na premskem gradu republiška hortikulturna razstava. (Tako z rahlim nasmeškom pove Mirka).

O Smrjah smo se pogovarjali s tov. Brankom Grahorjem, sicer predsednikom skupščine KS Prem.

– Ali ste s povezavo z ostalima vasema v isto KS zadovoljni?

– Da, prav na začetku smo izkoristili ugodno dejstvo, da Prem in Čelje ležita ob republiški cesti in smo si tako asfaltirali cesto v vas.

– Kaj v tem trenutku najbolj obremenjuje vašo skupnost? – Veliko problemov pa delovnih uspehov je podobnih in sta jih opisala že predgovornika, zato tega ne bom ponavljal. Ustavil se bom le pri naših posebnostih, pa tudi nekaj splošnih ugotovitev bi rad dodal. Začel bom z željo, da bi KZ iz Il. Bistrice del svojih nalog decentralizirala in se bolj približala nam: pod Premom obstaja primeren poslovni

objekt, ki ga je KZ pred leti že s pridom uporabljala. Omenim naj, da stavba sedaj propada. Za značilnost same vasi Smrje bi omenil kmetijstvo in živinorejo: prebivalcev je nekaj čez 130, goveje živine pa blizu 200. Smo tu v precejšnji prednosti pred Čeljani in Premci. Imamo trgovino in smo z njo dokaj zadovoljni. Smo aktivni pri urejanju starih in novih poljskih poti, saj je marsikatera občinskih poti v slabšem stanju.

— Kaj nam še lahko poveste o kmetijstvu?

— Glede kmetijske politike bom dodal, da se ob določanju planov premalo upoštevajo izkušnje kmetov. Akcije potekajo preveč kampanjsko: neuspehi s sadovnjaki so lep

primer. Ljudje so tudi nezadovoljni s pomanjkljivo akcijo odkupa zelja in drugih poljščin.

— Kulturno življenje?

— Ga ni. Opozoril pa bi na nemaren odnos do kulturne dediščine — premskega mostu. Zakaj, pa naj si bralci ogledajo na mestu samem.

— Zaključek?

— Morda sem se v odgovorih izražal nekoliko pesimistično vendar poudarjam, da smo tudi Smrjani zelo veseli ljudje in optimistično gledamo na bodočnost. Pridite nas obiskat in se prepričajte!

Jože Jeršinovič
Dimitrij Bonano

Za soncem v naravo

Pomlad je zvalila v gore tudi šolarje planince. Skoraj 200 mladih planincev iz vseh osnovnih šol v občini se je pretekli mesec s svojimi mentorji povzpelo na vrh Kureščka južno od Ljubljane in si ogledalo zanimivosti v okolici, tako Rašico, grad Turjak in tehnični ter lovski muzej v gradu Bistra.

Delo in težave naše knjižnice

Tudi osnovne šole večkrat pridejo v knjižnico, kjer jim razkažemo knjižnične prostore ter predvajamo filme ali si ogledajo priložnostne razstave, ki se vrste skozi vse leto.

Na enak obisk prihajajo tudi otroci iz vrtca.

Za širšo družbeno skupnost je bilo v Domu JLA 6 literarnih večerov ter razstav, in sicer:

- 100 letnica IVANA PREGLJA z literarnim večerom ter 1-tedensko razstavo,
- slikarska razstava Zorane KRISTAN. Nastopil je tudi OKTET JAVOR,
- slikarska razstava JOŽETA ŠAJNA,

Pomladno sonce je v hribe zvalilo tudi najmlajše, cicibane planince, ki marljivo planinarijo v okolici svojih vrtcev. Posebno zanimivo pot so opravili cicibani — planinci iz Knežaka (na sliki), ki so nedavno na Mašunu obiskali svoje vrstnike iz Kopra in dan preživeli na soncu in snegu.

- razstava „Znani obrazi“ Rostislava Pavlovskega. Obenem je nastopil tudi ansambel „FENIX“,
- razstava ekslibrisov Ivana Razborška, kjer je nastopil tudi moški pevski zbor „Dragotin Kette“,
- 120-letnica „BISTRISKE ČITALNICE“, kjer je tudi nastopil MPZ Dragotin Kette. Knjižnica je pripravila razstavo kopij vseh naslovov knjig, ki so bile l. 1864 na

voljo našim ljudem. Obenem smo priredili razstavo vseh glasil, izdanih v občini. V ta namen je bil izdan KATALOG, zahvaljujoč Plutalu, ki je ta katalog tudi brezplačno natisnil.

120-letnico BISTRISKE ČITALNICE smo proslavili v veliki dvorani, kjer so sodelovali Pevski zbor „SLOGA“ iz Jelšan, Trio iz Kopra, Lesonitova dramska skupina, pianistka Alenka Šajn ter pevci in recitatorji.

V knjižnici je bilo skozi vse leto več razstav ter literarnih večerov, kakor:

Pisatelj Rudi ŠELIGO z recitatorsko skupino ter glasbeniki:

- pesnik Bogomil Fatur je pri nas praznoval 70-letnico rojstva ter 50-letnico umetniškega udejstvovanja,
- kipar Janez Lenasi je predaval združeno s predvajanjem diapozitivov vtise iz Japonske,
- z literarnim večerom smo se spomnili 80-letnice naše domače pesnice Makse Samse, zlasti zato, ker se bo naša knjižnica v kratkem imenovala: KNJIŽNICA MAKSE SAMSE.

Brez dvoma je knjižnica kljub porazno premajhni dotaciji uspešna, saj ni redek dan, ko pride v knjižnico tudi 150 obiskovalcev, bodisi po knjige ali da poiščejo razne vire informacij iz strokovnih knjig.

V knjižnici je bilo lani vpisanih 24 209 knjig, od tega 728 novih ali 170 knjig manj kot je bilo kupljenih leto prej. Statistika iz leta 1972 izkazuje nakup 2530 novih knjig. Primerjava res ni ugodna.

KSS je za nakup knjig namenila 428.000,00 din, z akcijo sindikta „Več knjig v knjižnico“ je bilo zbranih nadaljnjih 71.000,00 din. Tako se je s temi sredstvi plačalo vsoto 446.300 din, kolikor so te knjige veljale. Občinska kulturna skupnost za nabavo knjig ni prispevala niti dinarja. Dogovorjeno je, naj bi 50 % prispevala domača Kulturna skupnost ter 50 % sredstev pa republiški skladi.

S to nabavno politiko ne moremo nadaljevati. Zaradi nezadostnosti in zaradi tega preskromnih sredstev, ki jih je

družba vsa povojna leta namerjala za razvoj knjižničarstva, žal tudi letos ne bomo dosegli minimalnega republiškega standarda: minimalni standardi predvidevajo 3 knjige na prebivalca občine ter redni letni nakup na 1000 prebivalcev 100 knjig, kar bi pri nas predstavljalo nakup vsaj 1500 knjig letno.

V občini tako pride 1,61 knjige na prebivalca občine ali na mesto samo 5,02 knjige.

Sicer pa je v knjižnici vpisanih 4 492 občanov, lani je bilo novo vpisanih 145 – aktivnih je tako 1854 članov. Knjižnico je obiskalo 18 631 čitateljev, izposodili so si 45 107 knjig. Na občana pridejo tako 3 izposojene knjige, na mesto samo pa 9,35 knjig, kar je daleč nad povprečjem.

Odkar je knjižnica s pomočjo DO TOK, PLUTALA, TRANSPORTA ter KS nabavila glasbeni center, zlasti mladina rada prihaja v Čitalnico, kjer poslušajo plošče in kasete. Tako se je skozi vse leto zvrstilo v Čitalnici 5043 čitateljev od tega 3619 mladine in 1424 odraslih. Izposodili so si 18 052 enot – predvsem časopisov ter študijsko literaturo, ki se je ne izposojuje. Obenem je to tudi vir informacij.

Vsak četrtek prirejamo „ure pravljic“ s približno 15 otroci. Poslušajo pravljice, rišejo ali delajo s plastelinom – najraje pa gledajo filme za otroke. Kinoprojektor nam je podarila Zavarovalnica Triglav.

Rešitev iz tega začaranega kroga vidim edino v povečani prispevni stopnji za kulturo.

Zato bi morali zelo glasno reči, da mora družba vsaj pomembne kulturne dobrine vzeti pod posebno zaščito. Če torej upadajo možnosti za nakup knjig, se mora povečati družbena skrb zanje.

In še nekaj je, kar je v knjižnici še posebno boleče, osebni dohodek. „Delo“ je 25.4. letos poročalo, da je bilo v mesecu marcu v kulturi in izobraževanju povprečen osebni dohodek 45.241,00 din.

Istočasno znaša osebni dohodek v naši knjižnici za naše strokovne delavce od 25.038 din do 27.504 din.

Beseda o naši kulturi

Z novim tajnikom Občinske kulturne skupnosti Zveze kulturnih organizacij naše občine tovarišem Dimitrijem Bonanom, smo se pogovarjali o trenutnem stanju naše kulture v zvezi z nedavnim posvetom o tej temi, ki ga je sklicala Občinska konferenca SZDL.

Ali bi lahko povzeli nekaj ugotovitev z razprave?

- Ponovno smo se vračali na ugotovitev, da je prispevna stopnja za kulturo ena izmed najnižjih v Sloveniji. Spričo dejstva, da je v naši občini razmeroma malo zaposlenih, potrebe pa so prav take, kakršne v občinah z večjim številom zaposlenih, potem je razumljivo, da ne moremo zadostiti vsem potrebam.

Ugotovili smo, da kultura ni našla poti do naših delavcev. Svetla izjema je Lesonit, ki ima kar sedem sekcij svojega kulturnega društva in da marsikatera njihova dejavnosti izpolnjuje prostor cele občine.

Kaj pa trenutno stanje?

- Kljub vsemu kulturna dejavnost pri nas ni tako revna. Imamo dve profesionalni organizaciji, Knjižnico in Glas-

beno šolo. Prva že zdavnaj ni več samo izposojevalnica knjig, temveč uspešen organizator mnogih kulturnih dogodkov v naši občini. Seveda moramo prispevati tudi za nekatere profesionalne organizacije, ki pokrivajo naš prostor. To so pokrajinski arhiv Koper, Zavod za naravno in kulturno dediščino Nova Gorica, Pokrajinski muzej Koper in Pokrajinska knjižnica Koper. Za te ustanove gre nad polovico naših sredstev. Vemo, da so potrebne, vendar njihove dejavnosti neposredno ne čutimo. Morda smo tudi sami krivi.

Kako pa je z amaterizmom?

- Amaterji, to se pravi ljubitelji delajo seveda iz lastne zavzetosti. Materialnih koristi ne pričakujejo, zato imajo njihove stvaritve več žara; delajo iz ljubezni do lepega. Dramsko društvo v Ilir. Bistrici se je pred dvema letoma izkazalo z Devetim bratom; lahko bi rekli kar z nadpovprečnim dosežkom. Žal je bil to le enkratni vzpon, sicer pa je praznino uspešno izpolnila Lesonitova dramska skupina, ki nas je presenetila že kar z dvema odrskima uprizoritvama. Nekdaj tako delovno društvo Grad na Dolnjem Zemu zaenkrat še počiva.

Kulturno prosvetno društvo Sloga iz Jelšan ima svetlo tradicijo, nekoliko manj pa se čuti njegovo dejavnost. Z veseljem lahko pozdravimo ustanovitev društva v Podgradu. Potem dalje še društvo Kalc v Knežaku, Društvo Alojz Mihelčič v Harijah, Likovno društvo v Ilir. Bistrici, Literarno društvo v Ilir. Bistrici, Lutkarske skupine v Podgradu, Društvo za krajevno zgodovino in kulturo, ki je izdalo že dva zvezka člankov Bistriški zapisi, Moški pevski zbor Dragotin Kette v Ilirski Bistrici, ki se je uspešno uveljavil tudi izven meja občine, v domačem kulturnem življenju pa je že nepogrešljiv.

Zborovsko petje je od vseh dejavnosti prav gotovo najbolj razvito. Pravi praznik za našo občino je vsakoletna revija občinskih pevskih zborov v Harijah. V tem pogledu je povsem odpovedal pregovor „za malo denarja malo muzike“.

Ne smemo pozabiti tudi Primorskega numizmatičnega društva, ki je bilo ustanovljeno pri nas in je prvo na Primorskem.

Kakšni pomembni sklepi s posveta?

— Za vsako kulturno dejavnost je seveda potrebno imeti ljudi, izvajalca. Prav tako je potreben nekdo, ki dejavnost organizira, ki ljudi pridobi in jih usmerja, vodi, uči in se predvsem trudi. Ne bi bilo odveč, če bi štipendirali takega kulturnega animatorja, ki pa seveda ne bi smel sedeti v pisarni, temveč aktivno voditi dejavnosti za katere bi bil usposobljen.

Vsekakor je treba realizirati pobudo, da bi se po vseh večjih delovnih organizacijah ustanovilo kulturno prosvetno društvo, pa čeprav v začetku samo z eno dejavnostjo. Poklicne obremenitve; razpršenost delavcev glede na bivališče ne bi smela biti ovira. Saj imajo na primer učitelji iz vseh krajev občine svoj pevski zbor.

Morda bi bilo treba poizkusiti še z drugimi oblikami kulturnega dela, npr. z ritmiko, raznim plesom in podobno.

F.M.

Šolarji so tekmovali

Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu je tudi letos v mesecu aprilu organiziral občinsko tekmovanje „KAJ VEŠ O PROMETU“. Na tekmovanju je sodelovalo 48 učencev iz vseh osnovnih šol naše občine. Organizator letošnjega tekmovanja je bila osnovna šola Ivan Brozina — Slovan v Jelšanah. Tekmovalci so bili razdeljeni v dve skupini. V prvi skupini so nastopali učenci petih in šestih razredov, v drugi skupini pa učenci iz sedmih in osmih razredov.

Tekmovalci so preizkusili znanje v poznavanju cestno-prometnih predpisov in tudi v spretnosti vožnji s kolesom ter ocenjevalni vožnji na tekmovalnem poligonu. Pri preverjanju poznavanja predpisov so učenci pokazali obilo znanja, pri spretnosti in ocenjevalni vožnji pa zvrhano mero borbenosti in vztrajnosti, da bi dosegli čimboljše rezultate. Najboljši posamezniki so prejeli lepe praktične nagrade in medalje. Najboljše tri ekipe v skupni uvrstitvi pa so prejele pokale.

Najboljši tekmovalec v drugi skupini, ČEKADA BRANKO iz Jelšan, se je udeležil tudi republiškega tekmovanja, ki je že bilo v Titovem Velenju. Tudi tam se je izkazal, saj je osvojil zelo dobro 9 mesto.

Pokrovitelj občinskega tekmovanja je bila delovna organizacija TOK iz Il. Bistrice, ki ji gre vse priznanje za razumevanje, saj je omogočila izvedbo nadvse pomembnega in koristnega tekmovanja. Menimo, da smo vsi skupaj z izvedbo tekmovanja in letoletno ustrežno aktivnostjo na področju preventive in vzgoje otrok v cestnem prometu

dali pomemben prispevek pri varnem vključevanju otrok v promet. Zavedati se moramo, da so otroci naše največje bogastvo in ne sme nam biti žal naporov, ki jih vlagamo za doseganje optimalne varnosti najmlajših udeležencev v cestnem prometu.

REZULTATI TEKMOVANJA

PRVA SKUPINA — POSAMEZNIKI

1. Iskra Vili, OŠ Podgora — Kuteževo,
2. Slavec Tadej, OŠ Tone Tomšič, Knežak
3. Vrh Damjan, OŠ Podgora, Kuteževo.

DRUGA SKUPINA — POSAMEZNIKI

1. Čekada Branko, Jelšane
2. Udovič Bojan, Jelšane
3. Godina Sergej, Podgrad

EKIPNO

1. Podgrad
2. D. Kette, Il. Bistrica
3. Podgora Kuteževo

EKIPNO

1. Jelšane
2. Podgrad
3. Tone Tomšič Knežak

Surfarske novice

V sklopu prireditev ob praznovanju občinskega praznika bo sekcija jadralcev na deski „Mola“ pripravila tudi prvi surfarski sejem, zato vabimo vse, ki so se svojih jadralnih desk že naveličali in bi radi nabavili nove, pa tiste, ki imajo viške posameznih delov jadralne opreme in pa seveda tudi

vse tiste, ki si želijo tako opremo poceni kupiti ali dopolniti, da se dne 1. in 2.4. zglasijo skupno s svojimi rekviziti na Titovem trgu, kjer bo sekcija imela svoje sejemske prostore.

Glede na to, da je naša okolica z jadralno opremo še razmeroma skromno založena, smatramo, da ne bo prevelike gneče in vabimo k sodelovanju še vse tiste, ki bi radi prodali ali kupili kakršnokoli navtično ali kamp opremo.

Komisija za jadrnanje na deski pri JSJ je pričela v letošnjem letu poleg običajnih kategorij, ženske, moški težka in moški lahka, uvajati še kategorije pionirjev, mlajših mladincev in starejših mladincev. Ker želimo tudi v naši sekciji imeti čimveč kvalitetnih tekmovalcev, bomo že v letošnjem letu pričeli z bolj načrtnim delom predvsem pri vzgoji najmlajših tekmovalcev. S tem v zvezi vabimo, da se vključijo v naše vrste vsi, ki imajo vsaj malo tekmovalnih ambicij, predvsem pa seveda najmlajši — vendar starejši od 13 let.

Smučarske novice

V nedeljo, 24. marca, so se na Sviščakih odvijale delavske športne igre v veleslalomu. Tekmovanja se je udeležilo preko 100 tekmovalcev iz 15 delovnih organizacij. Rezultati v posameznih kategorijah:

Mlajše članice:

1. Astrid Šepec
2. Antonija Lavrenčič
3. Marija Velenčič

Starejše članice:

1. Danica Poročnik
2. Nija Šircelj
3. Mirjam Zadel

Mlajši člani:

1. Zlatan Kovačević
2. Emil Derenčin
3. Dejan Šajn

STAREJŠI ČLANI:

1. Janez Šepec
2. Stanislav Zver
3. Lado Čeligoj

Veterani:

1. Dušan Prosen
2. Izidor Sedmak
3. Jože Božič

Konec meseca junija imamo v programu izvedbo občinskega prvenstva v jadrnanju na deski, ki bo z udeležbo prvih štirih tekmovalcev z lanskega državnega prvenstva v diviziji II — dva iz težke in dva iz lahke kategorije in udeležbo tekmovalcev JK ČUPA in WSC iz Devina prav gotovo močno pridobila na kvaliteti in ugledu. Regato bomo popestrili s tombolo in piknikom s plesom. Ker bo imela prireditel prvenstveno značaj pridobivanja denarnih sredstev za delo sekcije v prihodnje, upamo, da bo odziv dovolj velik.

J.Š.

Ekipne uvrstitve:

1. Lesonit 202 točk
2. Transport 177 točk,
3. Ilirija 141 točk,
4. Obrtno združenje 85 točk,
5. KGP II. Bistrica 65 točk.

Vso sezono so potekala tekmovanja in treningi za Notranjski pokal, kjer tekmujejo mladi tekmovalci iz 8 smučarskih klubov. V nedeljo, 31. marca, je bila na Sviščakih zaključna tekma v veleslalomu in slalomu, kjer je nastopilo okrog 200 tekmovalcev. V tem letu je SK Snežnik v končni uvrstitvi pristal šele na 5. mestu.

V nedeljo, 21. aprila, pa je SK Snežnik organiziral medklubsko tekmo v veleslalomu na Sviščakih med SK Snežnik in SK Devin. Tekmovanja se je udeležilo preko 70 tekmovalcev iz obeh klubov.

Rezultati pa so naslednji:

- Cicibanke: 1. mesto: Nataša Frank
 Cicibani: 1. mesto: Peter Iskra
 Pionirke: 1. mesto: Marjanca Rozman
 Pionirji: 1. mesto: Marko Zađnik
 Mladinke: 1. mesto: Alenka Šajn
 Mladinci: 1. mesto: Marjan Prosen
 Članice: 1. mesto: Katja Škerk — SK Devin
 Člani: 1. mesto: Davorin Grošelj
 St. članice: 1. mesto: Danica Poročnik
 St. člani: 1. mesto: Dušan Prosen

R.B.

Prvomajski turnir v balinanju

Tudi letos, tako kot že mnogo let, je bil 2.5.1985 odigran tradicionalni prvomajski turnir v balinanju za praktične nagrade (pršut itd.), v četvorkah s prosto sestavo ekip.

V zelo slabih vremenskih pogojih, saj je bilo zelo hladno in je stalno grozil dež, je 13 prijavljenih ekip privedlo do večera tekmovalje do kraja. Osem ekip je bilo iz delovnih organizacij, 3 iz krajevnih skupnosti, 1 je bila študentovska in 1 mešana.

Po končanem tekmovalju so prve 4 uvrščene ekipe, ki so si pridobile praktične nagrade, povabile vse nastopajoče in gledalce, ki so do konca vztrajali in bodrili tekmovalce, na

skupno zakusko ter „uničenje“ pršuta in ostalih dobrot, kar je doprineslo k prijetnemu zaključku tega tradicionalnega tekmovanja v počastitev delavskega praznika.

Nagrade so si pridobili:

1. mesto — pršut: Lesonit
2. mesto — salama: KS Topolc II.
3. mesto — sir: KS Velika Bukovica
4. mesto — vino: TOK II.

Za kruh je poskrbel BK „Snežnik“, ki je bil letos organizator tekmovanja.

S.Č.

Nogometna sezona se izteka

Nogometna sezona 1984/85 se za bistriške nogometaše približuje h koncu. Na sporedu je še nekaj kol in poznane bodo uvrstitve za vse starostne kategorije. Če se ozremo po trenutnem stanju, lahko ugotovimo, da je pred največjim uspehom pionirska vrsta. Ekipe je z veliko prednostjo zmagala na tekmovalju Kraško-notranjskega področja. Odigrati morajo le še tekmo z zmagovalcem koprškega obalnega področja za enotnega prvaka Nogometne zveze Koper. Omenjena ekipa je v okviru šolskega tekmovanja nastopila na medobčinskem turnirju v Postojni in si priborila pravico do nastopa na republiškem turnirju v Novi Gorici.

Lestvica Kraško-notranjske lige

1. Transport	19 točk
2. Železničar	12 točk
3. Tabor-Sežana	6 točk

Turnir v Postojni

1. Ilirska Bistrica	4 točke
2. Postojna	2 točki
3. Vrhnika	0 točk
4. Rakek	0 točk

Pred solidno uvrstitvijo je tudi mladinska vrsta. Zadana naloga, uvrstitev v sredino lestvice, bo dosežena, kar predstavlja uspeh, saj ekipa prvič nastopa v republiškem razredu. Ne moremo pa tudi mimo dejstva, da je ekipa iz nedelje v nedeljo potovala na igrišča izven Bistrice, saj je doma nogometno igrišče še vedno v obnovi.

LESTVICA

1. Vozila	14	10	3	1	40:	9	23
2. Usnjar	14	7	4	3	29:	22	18
3. Medvode	14	7	3	4	23:	17	17
4. Adria	14	5	5	4	26:	24	15
5. Transport	14	6	2	6	24:	22	14
6. Domžale	14	5	4	5	17:	17	14
7. Elan	14	5	4	5	18:	23	14
8. Jadran	14	5	3	6	21:	19	13
9. Jesenice	14	3	6	5	25:	27	12
10. Tabor J.	14	4	4	6	20:	30	12
11. Piran	14	2	5	7	12:	23	9
12. Primorje	14	3	1	10	17:	36	7

Zadnji uspešni nastop mladincev je bil v nedeljo, 12.5.1985, v Novem mestu, kjer so igrali neodločeno 0:0 z ekipo ELANA.

Strelci so tekmovali

Občinske sindikalne igre v streljanju z zračno puško so bile organizirane na strelišču v Domu JLA.

Pri moških se je tekmovanja udeležilo 9 ekip, pri ženskah pa 5 ekip.

Rezultati:

MOŠKI – EKIPNO

1. Gozdarstvo Il. Bistrica	674 krogov
2. Transport	647 krogov
3. LKI Lesonit	638 krogov

4. Postaja milice	594 krogov
5. SOB Il. Bistrica	574 krogov
6. Obrtno združenje	546 krogov
7. TOK I.	533 krogov
8. SBK	500 krogov
9. TOK II.	381 krogov

ŽENSKE – EKIPNO

1. OŠ Dragotin Kette	423 krogov
2. Skupščina občine Il. Bistrica	279 krogov
3. LKI Lesonit	263 krogov
4. Tovarna organskih kislin	223 krogov
5. Splošna banka Koper	151 krogov

Prvomajski tek v Podgori

„Zelo rad sem tekkel, smučal, planinaril, ... Zakaj ne bi tudi drugi občutili kako lepo je, ko se teče skupaj, ...“ Tako je razmišljal Majk, ko je iskal možnosti, somišljenike, da bi za praznik pritekli prvi tekmovalci po Podgorski progji. Soorganizatorje je našel med podgorskimi taborniki in tako je nastopil 30. april, ko naj bi se tek začel ob 16. uri 30 minut. Najvažnejši dejavniki: sonce, veter in pa tekmovalci so bili tu. Predstavniki vseh kategorij se res niso zbrali, bilo pa je več predstavnikov moških kategorij in celo predstavnik kategorije nad 45 let. Mladostno zagreti predstavnik srednje kategorije, tov. Muha Janko je po uspešno prestatem teku povedal, da je zvest tekač na krosih in ima doma še na roko pisane diplome prvih bistriških krosov.

V posameznih kategorijah so osvojili medalje in diplome naslednji tekmovalci:

v 1. kategoriji (10–13 let)

1. mesto Franjo Štemberger, Podgraje
2. mesto Tonček Šlosar, Sušak
3. mesto Roman Stopar, Dolenje

v 2. kategoriji (14–17 let)

1. mesto Peter Sedmak, Podgraje
2. mesto Peter Štemberger, Zabiče
3. mesto Bojan Udovič, Jelšane

v 4. kategoriji (20–35 let)

1. mesto Željko Vlah, Il. Bistrica
2. mesto Boris Iskra, Podgraje
3. mesto Joško Brginc, Zabiče

v 6. kategoriji (nad 45 let)

1. mesto veteran Muha Janko

Tekmovalce so podgorski taborniki sprejeli v Zadružnem domu na Selih (v Zabičah) ter jim postregli s čajem. Vsem

udeležencem tekmovanja so podelili obljubljeni značke in nalepke.

Podelitev priznanj, medalj in tolažilnih nagrad je iz balkona dvorane izpeljal Majk. Ves ceremonial pa je popestril glasbeno-tehnični odbor Podgorskih tabornikov.

Po uspešnem zaključku tekmovanja, ko so varnostniki, prva pomoč in podobne službe ugotovili nepoškodovanost vzdušja, proge in tekmovalcev, so se podgorski taborniki odločili in povedali: „S tekmovalci smo zadovoljni, zato smo jih pripravljene sprejeti spet in lahko še v večjem številu – seveda šele naslednje leto.“

Š.J.

Delavske športne igre v kegljanju

DŠI v kegljanju so se letos odigrale precej pozno, ker je bilo kegljišče hotela „Turist“ v remontu do sredine marca.

Prvo je bilo razpisano tekmovanje na 100 lučajev mešano za moške in 50 lučajev mešano za ženske. Oboje se je odigralo v 2 kolih. Prijavilo se je 20 moških in 10 ženskih ekip. Tekmovalo pa je 17 moških in 6 ženskih ekip. Tekmovanje se je odvijalo od 1.–12.4.1985 in to 3x tedensko za moške in 1x za ženske.

Vrstni red najboljših je bil sledeči:

EKIPNO

Moški

1. LKI I.	3292 kegljev
2. TRANSPORT	3148 kegljev
3. SUROVINA – PTT	3148 kegljev
4. GG KNEŽAK	3062 kegljev
5. LKI II.	3052 kegljev
6. ILIRIJA	3025 kegljev
7. DOM JNA	3022 kegljev

ženske

1. TRANSPORT	1346 kegljev
2. LKI	1271 kegljev
3. ILIRIJA	1260 kegljev
4. SK. OBČINE	1150 kegljev
5. PLAMA	1085 kegljev
6. SPL. BANKA	938 kegljev

posamezno

moški

1. KONESTABO Jože – Transport	863 kegljev
2. VOLK Valter – Lesonit II	856 kegljev
3. KOZLEVČAR Vijanaj – LKI I.	841 kegljev
4. KALC Vojko – Surovina	840 kegljev
5. ROLIH Jože – LKI I.	836 kegljev
6. ROJC Cveto – Obč. gasil. zveza	827 kegljev
7. SREBOT Srečko, LKI I.	813 kegljev
8. URBANČIČ Anton – Transport	806 kegljev
9. NOVAJ Dušan – LKI I.	803 kegljev
10. VIČIČ Stano – Ilirija	802 kegljev

ženske

1. ČOTAR Silva, Ilirija	372 kegljev
2. KOPRIVA Vojka, Skup. občine	359 kegljev
3. LAVRENČIČ Majda, LKI	358 kegljev
4. POLJŠAK Breda, LKI	353 kegljev
5. CERJAK Duša, LKI	350 kegljev
6. KASTELIC Dolores, Transport	349 kegljev
7. TOMAŽIČ Jasna, Transport	348 kegljev
8. HRVATIN Andreja, Transport	344 kegljev
9. FRANK Joža, Ilirija	328 kegljev
10. ŠEPIČ Lilijana, Plama	324 kegljev

Po zaključku kegljanja na mešane lučaje so se 19.4.1985 odigrale DŠI tudi v borbenih igrah za prehodni pokal „Ilirije“. To je tak način, pri katerem nastopa ekipa s 6 igralci. Prvi igralec igra prvi met na polne figure, ostali meti vseh igralcev pa igrajo na čiščenje. Vsak igralec ima pravico najmanj enkrat začeti prvi met na polne figure. Zaradi tega je igra kolektivna, bolj dinamična in zelo družabna.

Na tem tekmovanju je nastopilo skupaj 7 ekip, ki so se takole razvrstile:

1. TRANSPORT	491 kegljev
2. LESONIT	475 kegljev
3. DOM JNA (54 praznih)	413 kegljev
4. V.P.7640 (65 praznih)	413 kegljev
5. ILIRIJA	409 kegljev
6. DRUŠTVO UPOKOJENCEV	404 kegljev
7. PROSVETA	382 kegljev

Č.S.

**Vsem občanom in delovnim kolektivom čestitamo
za 4. junij praznik občine ILIRSKA BISTRICA**

**družbeno
politične
organizacije
in krajevne
skupnosti**

**SKUPŠČINA
OBČINE
ILIRSKA
BISTRICA**

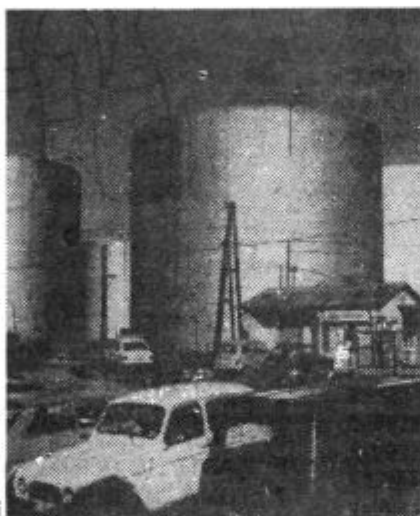
**TOK — tovarna organskih kislin
ILIRSKA BISTRICA**

proizvodni program:

- organske kisline
- citronska kislina
- vinska kislina
- metavinska kislina
- mlečna kislina

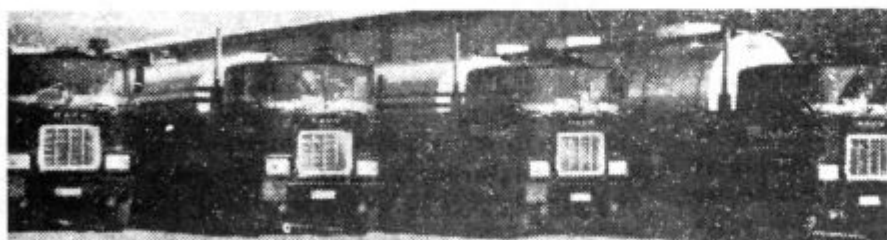
**GALVANSKI
PROIZVODI**

- proizvodi za
usnjarsko
industrijo
- enološki preparati

**KOMUNALNO
GRADBENO
PODJETJE**

ILIRSKA BISTRICA

**TOZD TOVORNI PROMET
TOZD AVTOSERVIS
DS SKUPNE SLUŽBE**

Mednarodni transport naftnih derivatov, kemikalij in drugih tekočin v avtocisternah in specialnih nadgradnjah, servis in remont vozil

FOTO ATELJE

EMIL MARAŽ

ILIRSKA BISTRICA

lesonit

slovenijales lesonit
lesno kemična industrija n. sol. o.
66250 ilirska bistrica
nikole tesle 11, pob. 49

primorje

TOZD GRADBENA ENOTA
BISTRICA

ILIRSKA BISTRICA

emona ilirija

ilirska bistrica (n.sol.o.)

TOZD TRGOVINA
TOZD GOSTINSTVO
TOZD GROSIST
DS SKUPNE SLUŽBE

vojkov drevored 28,
66250 ilirska bistrica

Vezenine Bled

TOZD Konfekcija

ILIRSKA BISTRICA

Na kratko

Dom upokojencev bo temeljito preurejen.

V novozgrajenem stolpiču v soseski S-6 bo 20 novih stanovanj, ki bodo vseljiva letos poleti v mesecu avgustu. Tako je v tej soseski zaključena gradnja družbenih stanovanj.

— Dom bistriških upokojencev je bil minula dva meseca zaprt, saj je SGP Primorje opravljalo večja adaptacijska dela. Dom upokojencev je bil namreč veliko premajhen za udejstvovanje vsak dan večjega števila njegovih članov, pa tudi higiensko-tehničnim normativom ni več ustrezal. Z izvršeno adaptacijo bo dom pridobil večje dnevne prostore, novo kuhinjo, ki bo nudila tudi tople obroke svojim gostom ter nove sanitarije. Izvajalec del se marljivo drži rokov in kot kaže, bo preurejeni dom odprl vrata prvim gostom ob letošnjem občinskem prazniku, 4. juniju.

— Izredno slaba asfaltirana cesta v Jurčičevi ulici kliče že več let po temeljiti obnovi. Žal se je vsa zadnja leta zataknilo pri finančnih sredstvih, tako da smo zakrpali le največje poškodbe na cestišču. Letos pa upamo, da bomo končno pristopili k popravilu te ulice v dolžini 400 metrov. Cestno podjetje iz Kopra je že pripravilo potreben popis del in ocenilo njihovo vrednost na približno 700 starih milijonov din. Položena bo nova asfaltna plast ter urejena drenaža in kanalizacija ter odvod meteornih vod, s čimer bo zagotovljena daljša življenjska doba cestišča. V teku so še zadnji razgovori o delitvi stroškov za popravilo ceste, nakar se takoj prične z deli.

— Delavci komunalnega podjetja so že izvršili pripravljala dela pri povezovanju kanalizacijskega sistema v našem mestu. Gre namreč za povezavo kanala G s kanalom S. Zato bo izvršeno prečkanje kanala G preko reke Bistrice pri železniškem mostu v bodoči obrtni coni, kar je tudi pogoj, da se čimprej začne z ureditvenimi deli.

— V teh dneh bomo pričeli z izgradnjo javne razsvetljave v Bazoviški ulici. Od Spetiča pa do mosta na reki Reki bo postavljenih 11 svetlobnih teles, tako da bo pešcem zagotovljena bistveno večja varnost, saj nam dosedanje nesreče pričajo o dokaj nevarnem odseku ceste v naši občini prav zaradi slabe vidljivosti pešcev.

40 let svobode

IZDAL: KK SZDL Krajevne skupnosti Ilirska Bistrica
Glasilo izhaja občasno

GLAVNI IN ODGOVORNI UREDNIK: Popit Ivan

UREDNIŠKI ODBOR: Franc Munič, Vojko Čeligoj, Boža Rozman, Zmago Trebec, Dimitrij Bonano
FOTO: Emil Maraž, Vojko Čeligoj, P. Nikolič
OBLIKOVALEC: Edvard Seles
NAKLADA: 1000 izvodov
RAZMNOŽIL: Edvard Usenik, Kadičnikova 8, Ljubljana

Glasilo je po 6. točki 1. odstavka 36. člena Zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu (Uradni list SFRJ, št. 33/72) in mnenju Sekretariata za informacije SRS, št. 421-1/72, prosto plačila prometnega davka.